

FÅR

TIDSSKRIFT FOR DANSK FÅREAVL

TEMA: Staldindretning
Kr. 20,-

Staldindretning

– til glæde for både får og fåreholder

Af Ivar Kristoffersen

Om forfatteren

Ivar Kristoffersen er agronom fra 1969 og indtil 1991 primært kvægbrugsrådgiver med stor interesse for økonomi i kvægholdet. Som hel ung assistent var opgaverne i et par år også tegning af kvæg- og svinestalde. Fra 1991 begyndte han at beskæftige sig med fårerådgivning, der fra 1996 blev på heltid. Fra 1999 til 2005 var Ivar sekretær/landskonsulent for Dansk Fåreavl. Opgaverne i denne periode var mangesidige – alm. rådgivning, erstatningsopgørelser samt drøftelse af bygningsindretning m.m. Siden 1993 har Ivar haft ansvaret for Landsskuets fåre- og gedeudstilling. Tlf. 9736 8151, E-mail: ivarkristoffersen@privat.dk

Tak til

Ved udarbejdelsen af temanummeret har tidligere landskonsulent Thomas Andersen, Dansk Landbrugsrådgivning, Landscentret været behjælpelig med råd og vejledning. Afsnittet vedrørende lovgivning er drøftet med Steen Faurbye, der er Limousineavler samt chef for Teknik og miljø under Holstebro Kommune. Derudover har dyrlæge Svend Bek-Pedersen, Ølgod læst korrektur på teksten og er kommet med gode ideer til ændret tekst. Frank Hansen, Vallølam, Anders Sørensen, Sindal og Erik Lindegaard, Sinding, har alle givet indspil til indretning m.m. Pernille Steffensen på Byggeri & Teknik I/S, Viborg har på bedste vis rentegnet mine skitser, men er også kommet med indspil til udformning af tegningerne. Til sidst og ikke mindst en speciel tak til de besætningsejere, der har medvirket – disse besøg har været meget inspirerende.

FÅR Tidsskrift for Dansk Fåreavl Nygårdsvej 9, 8620 Kjellerup

Redaktør: Margrethe Therkildsen. Tlf. 8688 6665 el. 2860 4840. Mail: tidsskrift@sheep.dk

Udgiver: Landsforeningen Dansk Fåreavl, Axelborg, 4. sal,
Vesterbrogade 4A, 1620 København V.

Tryk: Ry Bogtrykkeri, Brunhøjvej 10, box 1100, 8600 Ry, tlf. 8689 1244

Gengivelse af artikler m.v. er kun tilladt efter aftale med redaktøren.

Forord

Dansk Fåreavl har tidligere udgivet et temanummer om staldindretning, et temanummer, der var meget populært og gav svaret på, hvordan man kunne indrette sig en stald. Oplaget er nu opbrugt, og derfor har vi i Dansk Fåreavl besluttet, at der skal laves et nyt helt fra bunden. Det tidligere tema holdt i næsten 5 år, og der er inden for denne periode sket en vældig udvikling i staldenes indretning.

Der er nu fokus på f.eks. arbejdsprocesser, fodring, vanding, rengøring, udkørsel af staldgødning, håndtering af dyrene ved læmning, ved fravæning og ved videreføding. Tidsforbruget er et meget vigtigt moment ved indretning af stalden - rationelle stalde med lavt tidsforbrug er sagen. Tænk på din ryg, ingen tunge løft eller dårlige arbejdsstillinger. Vi holder ikke får, for at det skal gå ud over vores fysiske tilstand.

Temanummeret, du holder i din hånd, giver bud på, hvordan man løser et staldproblem. Du kan forhåbentlig få en masse gode ideer til at bygge og indrette netop din fårestald på en praktisk måde. Så rigtig god fornøjelse med opgaven. I øvrigt kan man altid trække på Dansk Fåreavls konsulenter, der kan give deres bud på, hvordan dine udfordringer kan løses.

God fornøjelse med læsningen.

Erik Lindegaard
Formand for blad- og PR-udvalget

En tak skal lyde til Ivar Kristoffersen, som med sin store indsats har gjort temanummeret om staldindretning muligt.

Indhold

Introduktion

Krav til staldindretning

- Bygninger
- Leje- og ædeplads
- Klima og ventilation
- Læmmebokse
- Andet

Bygningsindretning

- Langstald
- Tværstald

Stalde til får

- Fårestald til 50 moderfår i gl. svinstald.
- Fårestald til 50 moderfår i tidl. rævefarm.
- Fårestald til 50 moderfår i ny råbygning.
- Ny stald til 150 moderfår.
- Nye stalde til 150 moderfår og 300 slagtelam.
- Ny stald til 360 moderdyr.
- Fårestald i tidligere maskinhale til 700 får.
- Økologisk fåreproduktion i tidligere svinstalde og en nybygning.
- Ny stald til 500 malke-får og -geder samt slagte-lam og -kid.
- Stald til 800 malkegeder.

Diverse bygningsindretninger

Alternativ udfodring

Staldtips

Forslag til fårestalde

- Tværstalde
- Langstalde

Introduktion

Oprindelig gik alle vore husdyr ude året rundt, men i takt med at vi mennesker begyndte at forædle dem og udnytte dem mere, blev vi på vore breddegrader nødt til at lave indhegninger og i mange tilfælde bygge stalde, hvor vi kunne huse dem i dele af året.

Den dyreart, der mindst har haft brug for staldbyggeri, er fåret. De fleste fåreracer kan stadigvæk udmærket trives ude året rundt, hvis de har mulighed for at søge læ, når vejrliget bliver alt for barskt.

I dag, hvor vi som oftest er interesseret i at udnytte fårenes produktion, og hvor vi har forædlet dem med henblik på dette og optimeret deres fodring, er vi under vore klimatiske forhold ofte nødt til at bygge stalde til dem, hvor vi kan huse og passe dem i kritiske perioder af året. Kravene til fårestalde varierer meget, alt efter hvilket produktionsni-

veau den enkelte avler ønsker sig, men generelt er de mere beskedne end de krav, de øvrige husdyrarter kræver i lignende situationer.

I vinteren 2007 blev jeg opmærksom på, at Tidsskrift for Dansk Fåreavls temanummer om fårestalde skulle revideres. Jeg lagde billet ind og fik opgaven. Gennem årene som fårekonsulent har jeg set utallige former for indretning af stalde – nogle mere hensigtsmæssige end andre! Med den erfaring i mente, mente jeg at kunne bidrage med en del ideer.

Formålet med temanummeret er primært at se fremad og tænke på den udvikling, der er undervejs i fåreholdet – nemlig imod større enheder, men da langt hovedparten af danske fårebesætninger stadig har under 100 moderfår, skal temanummeret også give inspiration til disse besætninger. Til

de allermindste besætninger – dvs. de fåreavlere, der bosætter sig på en mindre landejendom og etablerer sig med 5-20 moderfår, er der ikke givet direkte løsninger, men afsnittet med staldtips og de mange billeder skulle gerne tilgode disse besætninger, således at dette temanummer om staldindretning bliver til glæde for alle - såvel får som fåreholdere!

Foto: Aase Svendsen

Krav til staldindretning

Selv om fårenes krav er beskedne, er der nogle, der skal være opfyldt, hvis ikke det skal gå ud over fårenes velfærd, lige som fåreavleren har visse krav, hvis arbejdet med at passe fårene skal forløbe rationelt. De mere basale krav er nedfældet i landets lovgivning, og findes i:

- Dyreværnsloven
- Bekendtgørelse om mindste krav til beskyttelse af husdyr
- Eventuelt Økologiforordningen

I dyreværnsloven hedder det:

§ 2: *Enhver, der holder dyr, skal sørge for, at de behandles omsorgsfuldt, herunder at de huses, fodres, vandes og passes under hensyntagen til deres fysiologiske, adfærdsmæssige og sundhedsmæssige behov i overensstemmelse med anerkendte praktiske og videnskabelige erfaringer.*

§ 3: *Rum eller arealer, hvor dyr holdes, skal indrettes, jvnf. § 2. Det skal herunder sikres, at dyret har den fornødne bevægelsesfrihed også under optagelse af foder og drikke og ved hvile. Dyr skal endvidere sikres mod vejr og vind i overensstemmelse med deres behov.*

Fra bekendtgørelsen om mindste krav til beskyttelse af husdyr: Rum og bygninger til husning af dyr:

§ 7: *De materialer, der anvendes til opførelse af rum, hvor dyr holdes, navnlig til konstruktion af bokse og udstyr som dyrene kan komme i kontakt med, må ikke være skadelige for dyrene og skal kunne rengøres og desinficeres effektivt.*

§ 8: *Rum og udstyr til fastgørelse af dyrene skal konstrueres og vedligeholdes på en sådan måde, at der ikke er skarpe kanter eller fremspring, der kan påføre dyrene skade.*

§ 9: *Luftcirkulation, støvindhold, temperatur, relativ luftfugtighed og koncentrationen af gasarter skal holdes på et niveau, som ikke er skadeligt for dyrene.*

§ 4 og § 10: *Der skal være en passende fast eller mobil belysning af tilstrækkelig styrke til rådighed, så dyrene til enhver tid kan tilses nøje.*

Dyr, der holdes indendørs, må hverken holdes i permanent mørke eller være udsat for kunstigt lys uden passende afbrydelser. Hvis der ikke er tilstrækkeligt naturligt lys til at opfylde dyrenes adfærdsmæssige og fysiologiske behov, skal der være en passende kunstig belysning.

Betingelser for udehold i vinterperioden:

- dyrene skal have udviklet et kraftigt og tæt hårlag
- dyrene skal være ved godt huld
- dyrene skal hele tiden have adgang til frisk drikkevand
- dyrene skal have arealer, der i størrelse er tilpasset efter antallet af dyr
- dyrene skal altid have græsdækkede arealer til rådighed
- dyrene skal have adgang til læskur eller bygning, hvor alle dyr samtidigt kan hvile på et tørt og strøet leje.
- dette kan fraviges, når dyrene holdes på store arealer, hvorpå der er en beplantning, som yder en høj grad af læ og beskyttelse mod nedbør og har en særligt veldrænet bund. Kravet om læskur eller bygning kan alene under disse forudsætninger fraviges for dyr af hesteracerne Islandsheste og Shetlandsponyer, kvægracerne Skotsk Højlandskvæg, Angus, Galloway og Hereford **samt alle fåreracer.**

Betingelser for økologiske fårehold: Indendørs areal – nettoareal, som dyrene skal have til rådighed, både hvile og opholdsareal er:

- 1,5 m² pr. får
- 0,35 m² pr. lam

Derudover er der et vist krav til fast gulv i økologiske fårebesætninger:

- Min. 0,75 m² fast gulv pr. får
- Min. 0,18 m² pr. lam

Kravene herover kan umiddelbart synes meget komplicerede, men det er i virkeligheden normer, som de fleste fåreavlere har levet op til i mange år, også før de blev lovfæstet.

Bygninger

Da fårene stiller få krav, er der mange gamle staldbygninger, lader, og silohuse med videre, der på en forholdsvis billig måde, er omdannet til velfungerende stalde for fårehold. Ofte er der anvendt genbrugsmaterialer – såsom paller eller tilsvarende materiale, der fungerer udmærket.

Ved nybyggeri eller større forandringer skal der en godkendelse til, og her har myndighederne forskellige krav, der skal opfyldes.

I forhold til miljøreglerne afhænger ansøgningsformen af produktionens omfang. Ved etablering, ændringer eller udvidelse i husdyrbrug med mere end 75 dyreenheder (DE) (én DE svarer til 7 moderfår, dvs. en udvidelse på 525 moderfår) skal man anvende Skov- og Naturstyrelsens IT ansøgningsskema. (www.husdyrgodkendelse.dk).

Foto: Klaus B. Lenskjold

Foto: Bjarne Hansen

Er der tale om etablering, ændring eller udvidelse i husdyrbrug mellem 15 og 75 DE (105 - 525 moderfår) skal man søge på et ansøgningskema, der fås hos kommunen. For fårehold under 15 DE skal etableringen/udvidelsen anmeldes til kommunen.

Udover miljøgodkendelse skal man hos kommunen foretage:

- Anmeldelse i forhold til bygge-reglement
- Eventuel landzonetilladelse (planloven)
- Anmeldelse i forhold til husdyr-bekendtgørelse
- Lokaliseringsgodkendelse
- VVM-Screening

Fra bekendtgørelsen om erhvervmæssigt dyrehold, husdyrgødning, ensilage m.v.:

Stalde og lignende indretninger til dyr skal være indrettet således, at forurening af grundvand og overfladevand ikke finder sted. De skal have gulve, udført af for fugtighed vanskeligt gennemtrængeligt materiale.

Dette kan sikres ved at gødningsmåtten har et tørstofindhold på mere end 30 %, som opnås ved et strøelsesforbrug på 0,6 kg tørt halm pr. får pr. dag i drægtighedsperioden og i diegivningsperioden/malkeperioden skal strøelsesforbruget være 0,8-1,6 kg halm pr. får pr. dag.

Bygningerne skal tilgodese fårenes krav til:

- Lejeareal
- Ædeplads
- Fugtighed
- Ventilation

Problemet i bestående gamle stalde er ofte, at højden over dyrene er maks. 2-2½ meter. Det betyder, at hvis man kun tager hensyn til lejeareal og ædeplads, når man vurderer, hvor mange får der er plads til, får man ofte en overbelægning, der betyder, at dyrene har svært ved at komme af med overskudsvarmen. Kan de ikke komme af med overskudsvarmen, vil de ofte permanent have en våd pels med risiko for et dårligt klima i stalden og/eller lungebetændelse hos dyrene. Ved indbinding bør fårene klippes, især hvis de skal gå i gamle stalde med for lidt luft. Klimaet kan nemt forbedres i disse stalde, ved at vinduerne tages ud og erstattes med vindbrydende net.

Lejeareal og ædeplads

Anbefalingerne for lejeareal og ædeplads varierer fra kilde til kilde. Via Internettet og fra diverse udenlandske lærebøger er der fundet nogle generelle retningslinier. Disse er suppleret med observationer i danske besætninger, hvor indretningen fungerer godt for fårene. Ud fra dette materiale angives retningslinierne i tabel 1 og 2.

Ved en produktion, hvor man satser på flere lam pr. moderfår ved f.eks.

Tabel 1. Arealkrav til moderfår og lam på stald

Type	Gennemsnitstal
Golde:	
Små racer	0,9 m ²
Store racer	1,2 m ²
Højdrægtige:	
Små racer	1,2 m ²
Store racer	1,4 m ²
Lam:	
Under 12 uger	0,50 m ²
Over 12 uger	0,70 m ²
Diegivende indtil 12 uger	
Små racer:	
- med 1,50 lam i gennemsnit	1,65 m ²
- med 1,75 lam i gennemsnit	1,80 m ²
- med 2,00 lam i gennemsnit	1,90 m ²
Store racer:	
- med 1,50 lam i gennemsnit	1,95 m ²
- med 1,75 lam i gennemsnit	2,10 m ²
- med 2,00 lam i gennemsnit	2,20 m ²

krydsning med Finuld eller Gotlandske Pelsfår skal arealet udvides. Ud fra tyske, svenske og engelske angivelser kan ædepladsen sættes til 25 cm pr. lam, når der ikke tages hensyn til vægten.

Tabel 2. Krav til ædeplads til moderfår og lam ved restriktiv fodring

Type	Gennemsnitstal
Små racer:	
Golde	30 cm
Højdrægtige	40 cm
Store racer	
Golde	40 cm
Højdrægtige	50 cm
Lam:	
Under 12 uger	20 cm
Over 12 uger	30 cm

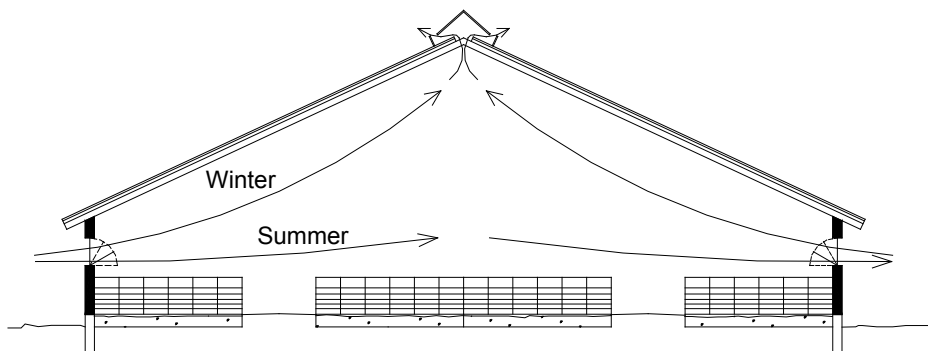
Tallene i tabel 1 og 2 angiver kravene ved restriktiv fodring f.eks. med hø, frøgræshalm og halm i almindelighed. Ved en sådan fodring skal der gives tilskud i form af korn/roepiller + soyaskrå eller med en færdig blanding. Da skal der være én ædeplads pr. moderfår.

Ved fodring ad libitum – d.v.s. efter ædelyst, hvor der ligger ensilage døgnet rundt kan antallet af ædepladser reduceres – men hvor meget er der delte meninger om blandt ejerne af de store besætninger. Udenlandske angivelser nævner helt ned til 15 cm pr. moderfår. Da tvivlen skal komme den skadelidte til gavn, anskueliggøres det i tabel 3, hvor der for nemheds skyld regnes med en besætning på 100 moderfår. Der er tale om krydsningsmoderdyr, hvor der til højdrægtige får regnes med 40 cm ædeplads for at alle kan æde samtidig.

Tabel 3. Hvor mange får kan æde samtidig ved foderbordet, hvis et moderfår optager 40 cm

Ædeplads pr. moderfår, cm	Får der kan æde samtidigt, antal
40	100
36	90
32	80

Ventilation

Section

Kommentar!

Ingen af de fårebesætninger, der er besøgt i forbindelse med temahæftets udarbejdelse har under 32 cm ædeplads pr. moderfår.

Klima og ventilation

Temperatur: Der er vide grænser for den optimale temperatur for får og lam. Norske angivelser siger – 40° C som laveste temperatur, mens andre angivelser siger et temperaturområde på 5-10° C som optimum for får, mens det for lam til fedning nævnes et optimum på 12-15° C.

I nybyggede fårestalde skal der være naturlig ventilation – bedst med brædder, som vist på side 24. Der kan også anvendes vindbrydende net, men det har en tendens til at tætte til på grund af støv.

Fugtighed: Luftfugtigheden angives til over 50 % relativ fugtighed. Det er vigtigt med et stort luftskifte i stalden, men samtidigt vigtigt at dyrene ikke udsættes for træk.

Ventilationen vinter og sommer i stald med naturlig ventilation er illustreret på ovenstående tegning.

Læmmebokse

Antallet af læmmebokse afhænger af flere faktorer:

- Antal læmninger pr. dag
- Antal dage lammene skal være sammen med moderen i læmmeboksen for at skabe optimal moderbinding
- Længde af læmmeperiode – der bør stræbes efter max. 3-3½ uge.

Antallet af læmmebokse kan herefter beregnes ud fra: antal læmninger pr. dag og antal dage i læmmeboksen. Der

regnes igen for nemheds skyld med en besætning på 100 moderfår, og lammene tilbringer 1-3 dage sammen med moderen i læmmeboksen.

Læmmeboksen skal have et areal på 1,5-2,0 m². Grinder med en længde på 1,20 meter vil give et areal på 1,44 m²; medens en grindelængde på 1,50 meter vil give et areal på 2,25 m².

Der skal være en vandkop (vandingsmulighed) i hver boks.

Kommentar!

I nogle besætninger er fårene kun 1-2 døgn i læmmeboksen og i andre 2-3 dage. Gimmerne bør være 2-3 dage i boksene for at skabe den bedste moderbinding til lammene. For ældre får gælder tommelfingerreglen, at antallet af dage i læmmeboksen er lig med antallet af lam.

Tabel 4. Antal læmmebokse

Læmmeperiode Dage	Læmninger Pr. døgn	Antal dage i læmmeboksen sammen med moderen		
		1	2	3
20	50	50 bokse	100 bokse	150 bokse
	10	10 bokse	20 bokse	30 bokse
	5	5 bokse	10 bokse	15 bokse
	2	2 bokse	4 bokse	6 bokse
25	40	40 bokse	80 bokse	120 bokse
	8	8 bokse	16 bokse	24 bokse
	4	4 bokse	8 bokse	12 bokse
	1-2	2 bokse	3 bokse	5 bokse

Andet

Når fårene går sammen i større flokke regnes der med max. 60 får pr. kop/vandingsmulighed.

Der foreligger ikke nogle klare retningslinier angående maks. flokstørrelse ved opstaldning. Fra kvæg er fundet (Husdyrhold – adfærd, velfærd og etik) følgende formulering: *Den optimale gruppestørrelse kendes ikke. Man ved, at antallet af aggressive sammenstød stiger med stigende gruppestørrelse.*

Der må således forventes mere uro og aggression i store end i mindre grupper.

Kommentar!

Ud fra observationer i Danmark og England/Skotland – samt forespørgsler i forbindelse med studieture til England/Skotland, må konklusionen være, at flokstørrelsen indendørs bør være max. 60 får pr. boks – helst lidt mindre.

Bygningsindretning

Ved planlægning af staldbyggeri må der tages hensyn til hvor stor besætningen er, og på hvilke tidspunkter læmninger og udbinding forventes.

I det følgende vurderes stalde i størrelserne:

- 10 - 100 moderfår
- 100-500 moderfår
- 500 moderfår og flere

Lægning og udbinding kan for de fleste besætningers vedkommende grupperes som følger:

- Lægning fortrinsvis i januar – februar og først i marts, hvor der sættes på produktion af tidlige slagtelam, der ikke kommer med på græs. Her skal får og lam huses indtil omkring 1. maj. Det vil typisk kræve 2,1-2,3 m² pr. moderfår
- Lægning i perioden 15. marts – 15. april, hvor lammene kommer med på græs. Her er arealkravet lidt mindre da lammene er 1-½ måned yngre og dermed kræver mindre plads.
- Lægning i perioden 15. april – 15. maj, hvor lammene i løbet af 1½-2 uger kommer med på græs – enten på agermark eller på naturarealer. Her vil kravet primært være 1,2-1,4 m² pr. moderfår – samt plads til læmmebokse og areal til ”børnehaven”, hvor får og lam skal huses indtil udbinding.

Generelle bemærkninger:

- I gamle stalde er det ofte ædepladsen, der vil være den begrænsende faktor for antallet af moderfår.

Skitsetegning af langstald: Byggebredde på i alt 15 meter.

ca.3.2 m	2½-3 m	3.2 m	3.2 m	2½ -3m
Hold 1	Foderbord og Fodergang	Hold 3	Hold 5	Foderbord og Fodergang
Hold 2		Hold 4	Hold 6	

- I gamle stalde, hvor bredden er 7-8 meter, kan der laves 2 rækker. Der vil være godt at lejeareal.
- Gamle udtjente plansiloer til ensilage er typisk 5,5-6,0 meter brede. Ved en boksdybde på 3-3,5 meter vil der være rigelig lejeareal, men også en bred fodergang, der betinger, at der kan fodres med vogn og traktor.

Ved nybyggeri ses i dag to typer af stalde, der hver har sine fordele og ulemper. Her benævnes de som langstald henholdsvis tværstald – se skitsetegninger.

Langstald

Ved byggeri af langstald skal fodergang/-bord hæves 40-50 cm i forhold til bunden. Dette giver bedre mulighed for udfodring med vogn og traktor. Ved udmugning skal der kun fjernes få skillerum. Problemet er, at lammene kan løbe op på fodergangen, hvilket er uhensigtsmæssigt. Fodringen er nem. Uanset om der fodres med meget stråfoder eller ensilage vil der være noget fejearbejde, idet fårene skubber foderet ud på foderbordet. Se skitsetegning herover.

Tages en sektion væk fra denne skitsetegning svarer bredden til 8-9 meter. Mange gamle stalde har en bredde på 7-9 meter.

Den indvendige byggebredde er på 15 meter. I den viste stald er der med 10 får pr. hold plads til 60 henholdsvis 40 moderfår alt efter bredden på stalden. Regnes der med tidlig lægning, vil byggelængden være 13-14 meter.

Foto: Sonja Marcussen

Tværstald

Denne staldtype giver en bedre udnyttelse af arealet – flere får på det samme areal. Foderet skal bæres eller smides ind på foderbordet, hvorved arbejdsindsatsen vil være større. Ved denne staldtype anvendes flytbart inventar. Foderbordet er hævet i forhold til lejet. Lammene kan ikke færdes på foderbordet. Stalden har også den fordel, at fårene kan besigtiges bagfra ved udfodringen.

Stalden er i øvrigt nemmere at anvende til et andet formål, hvis man ikke længere ønsker at have får på bedriften. Se skitsetegning.

Byggebredden vil være 12,5 meter og byggelængden knap 18 meter, når der regnes med tidlig læmning.

For begge staldtyper er angivet holdinddeling. Mange besætninger får efterhånden scannet deres får for antallet af fostre, hvorved der kan foretages en holdinddeling. Holdinddeling bør tage hensyn til, om der er tale om gimmere, ældre får, antallet af fostre, huldtilstand, læmmetidspunkt og eventuelt race. I praksis vil det ofte ikke være muligt med så mange hold, men jo flere af disse parametre, man kan tage hensyn til, jo bedre kan man styre produktionen. Scannes der ikke for drægtighed, bør der under alle omstændigheder tages hensyn til, om det er gimmere eller ældre får samt foderstanden hos dyrene, når de sættes på stald. ■

Skitsetegning af tværstald.

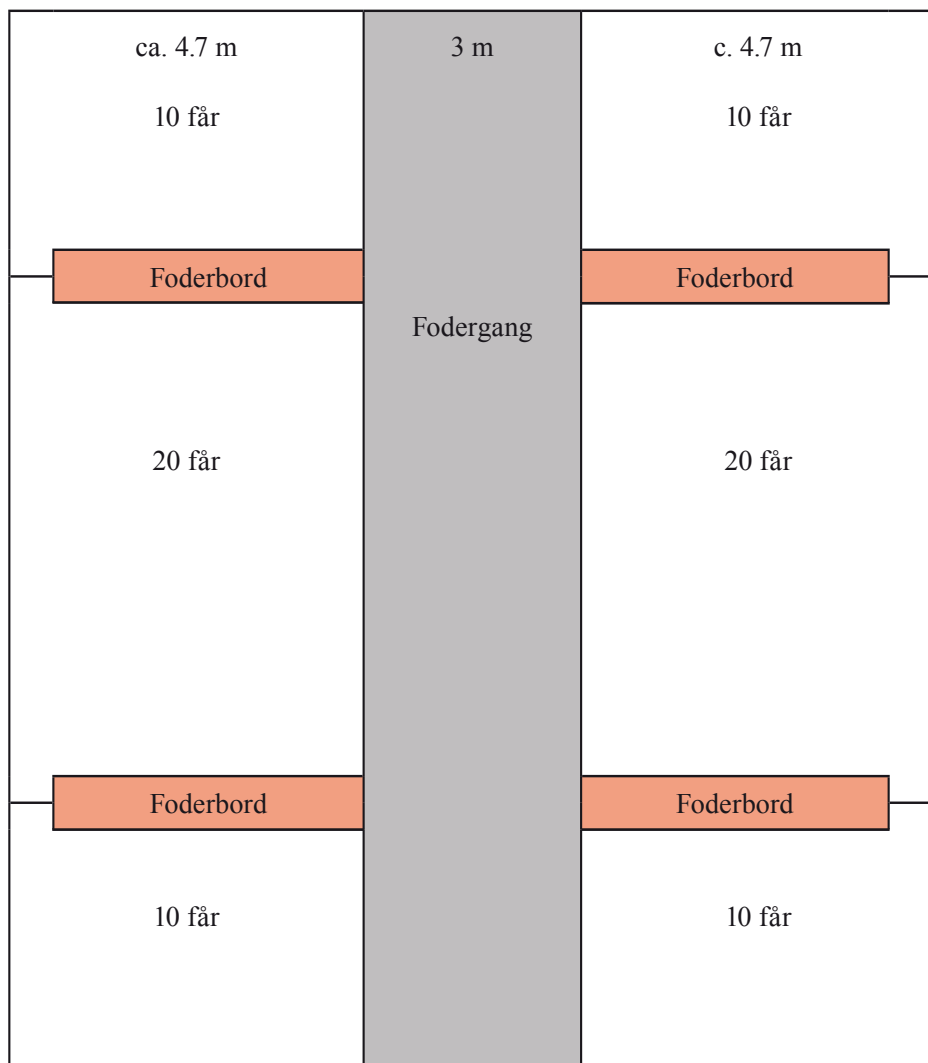

Foto: Bjarne Hansen

Stalde til får

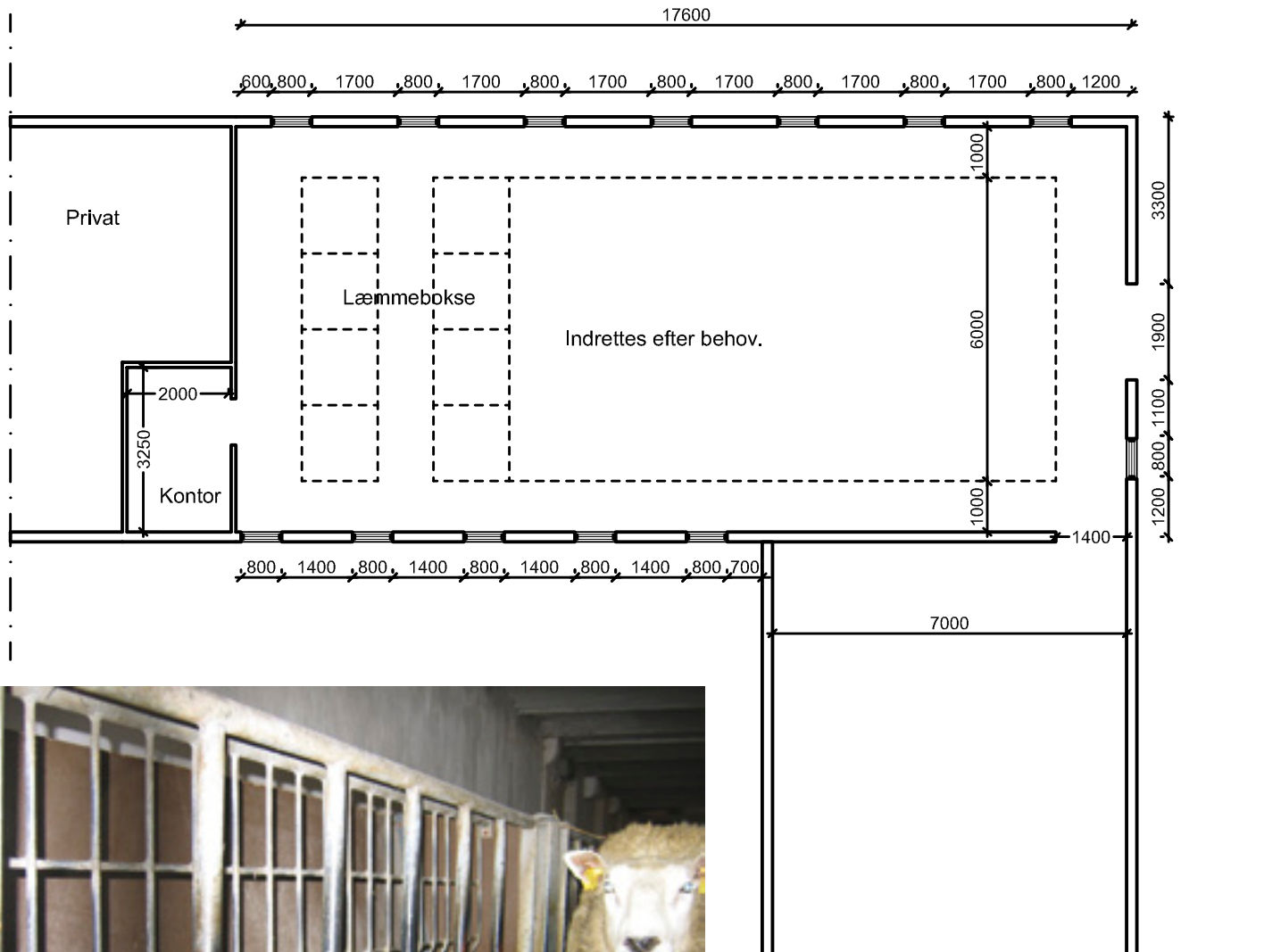
For at belyse emnet bedst muligt er der besøgt 12 forskellige fårestalde – små som store. Derudover er der aflagt besøg i en gedestald til 800 malkegeder – samt i en kvægbesætning for at hente inspiration herfra. Der er foretaget opmåling i 10 af staldene, og der er taget billeder, der viser staldindretning. Derudover er der taget billeder af detaljer, som andre kunne anvende i deres stald. Fårestaldene er rentegnet af Byggeri & Teknik I/S, Asmildklostervej 11, Viborg.

Fårestald til 50 moderfår i gl. svinestald hos Magda og Harry Dahl, Lyne

Fårestalden, der har plads til 50 moderfår, er indrettet i en gammel svinestald og lade. Stalden er plan og som inventar er anvendt grinder og foderborde, der er lavet af en kollega. Der fodres med ensilage – suppleret med korn og soyaskrå. Fårene går i en stor flok, men der kan foretages sektionering efter behov.

Læmningen foregår i februar-marts i bokse, hvorefter fårene med lammene sættes tilbage i flokken eller til en mindre stald i en sidebygning.

Ved 50 moderfår er der et lejeareal på 1.3 m² pr. moderfår og en ædeplads på 43 cm i bredden.

Udformningen af fodersektionen: Reelt en »ædeplads« pr. moderfår ved hjælp af adskillelse. Stråfoderet tildeles bag ved gitteret, så det ikke direkte ligger i selve fodertrug.

Staldgangen set fra kontoret. Bemærk, at de gamle svinetrug er bevaret og anvendes til udfodring af ensilage, korn og soyaskrå. Vægten hænger parat – så lammene kan vejes lige efter fødslen.

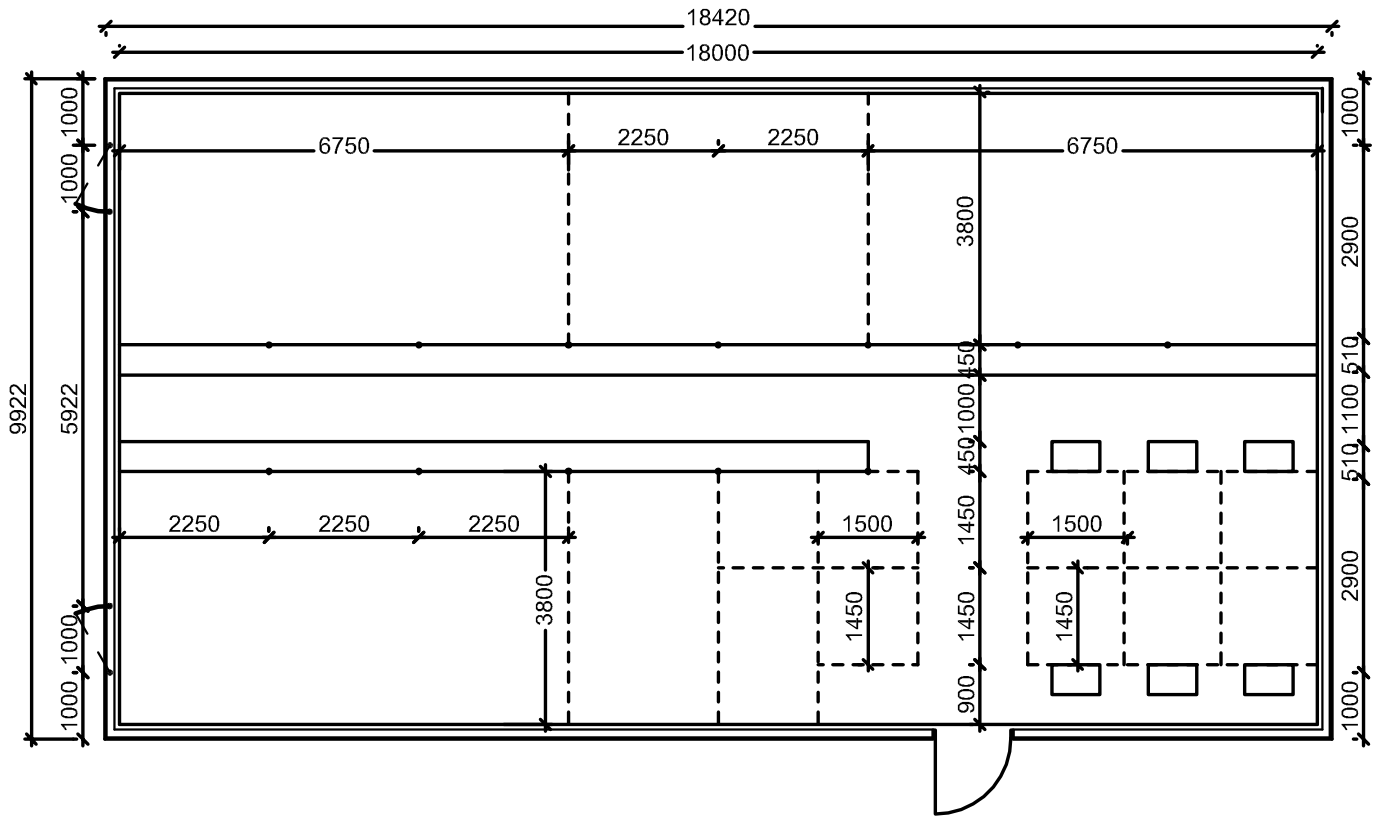

Grinderne og forværket er »fastgjort« til stolpen for at skabe stabilitet. Her ses også, at lejearealet er inddelt i 2 sektioner.

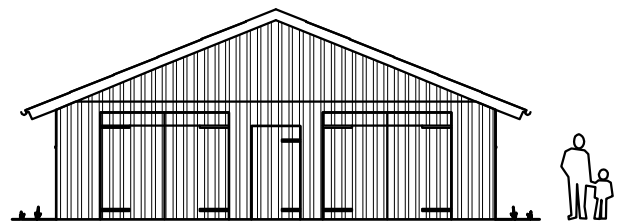
Fårestald til 50 moderfår i tidl. rævefarm hos Ingrid og Hans Hansen, Bækmarksbro

Fårestalden er bygget op omkring materiale fra en tidligere rævefarm. Der kan være 50-55 moderfår i stalden. Tidligere har der været læmning i januar-februar måned, men nu sker læmningerne i marts måned. Der fodres med hø og/eller wrap-ensilage suppleret med roepiller og soyaskrå. Der er 2.2 m²

lejeareal pr. moderfår – jvnf. tidlig læmmeperiode. Der er 56 cm ædeplads pr. moderfår, da lammene tidligere opnåede en alder på 3-4 måneder inden 1. maj. Desuden er der etableret lammeskjul med 2 foderkrybber – i alt samlet ædeplads på 11-12 meter eller ca. 15 cm pr. lam.

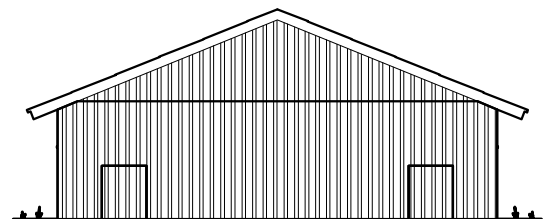

Hver læmmeboks har eget fodertrug og hø-/halmhæk.

Bygningsbredde 9922

Gavlfacade

Bygningsbredde 9922

Gavlfacade

Billedet er taget efter at får og lam er kommet ud på græs, men de har stadig mulighed for at gå ind. På væggen til venstre ses mulighederne for at inddele i sektioner. Ligeledes ses, at skillerummene kan hæves i takt med gødningsmåttens højde.

Adgangen til lammeskjulet kan reguleres i højden i takt med lammenes vækst.

Fodertruget er lavet af plastrør med en diameter på 30 cm. Trugets længde er 2,9 meter. Fodertruget er konstrueret således, at lammene ikke kan komme op i truget. I takt med lammenes vækst reguleres afstanden til selve fodertruget.

Stråfodertildeling på marken.

Vandtildeling på marken.

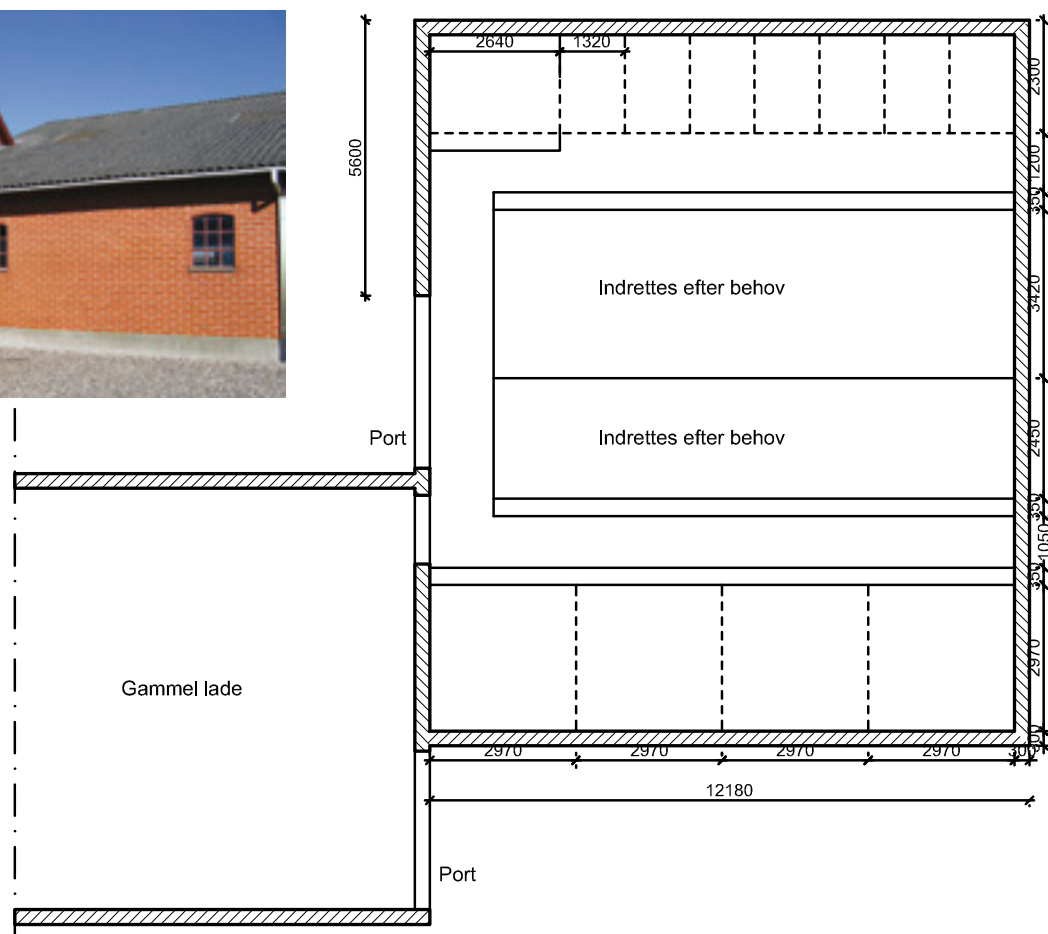
Mineraltildeling på marken – her ved genbrug af tromle fra en vaskemaskine.

Fårestald til 50 moderfår i ny råbygning hos Elin og Erling Aggerholm, Bækmarksbro

Her er bygget en ny råbygning, der kan huse ca. 50-55 moderfår, der primært læmmer i marts måned. Der er kun betongulv på fodergangene, samt ”huller” i gulvet, hvor de bærende stolper til inventaret kan sættes i. Der fodres med wrapensilage supple-

ret med korn og soyaskrå. Der er 1,8 m² pr. moderfår og 69 cm ædeplads – en stald, hvor der er rigelig med plads. I lammeskjul er etableret foderkrybbe til lammene.

Her ses muligheden for fleksibel indretning.

Stolpe og fod til forværk m.m. Foden er støbt ned og der kan sættes låg på, når stolpen fjernes. Forværket kan hæves i takt med gødningsmåttens tykkelse – jvnf. udformningen af stolpen.

På grinden er fjernet 2-3 rør for at give adgang til lammeskjulet.

Bemærk, hvordan skille- rum/grinder kan fæstnes på væggen.

Lammeskjul med fodertrug.

Der er foder- og vandtrug til hver boks. Bemærk at boksene ud imod fodergangen er lukket nederst.

Ny stald til 150 moderfår hos Ulla og Mogens Ladefoged, Hodde

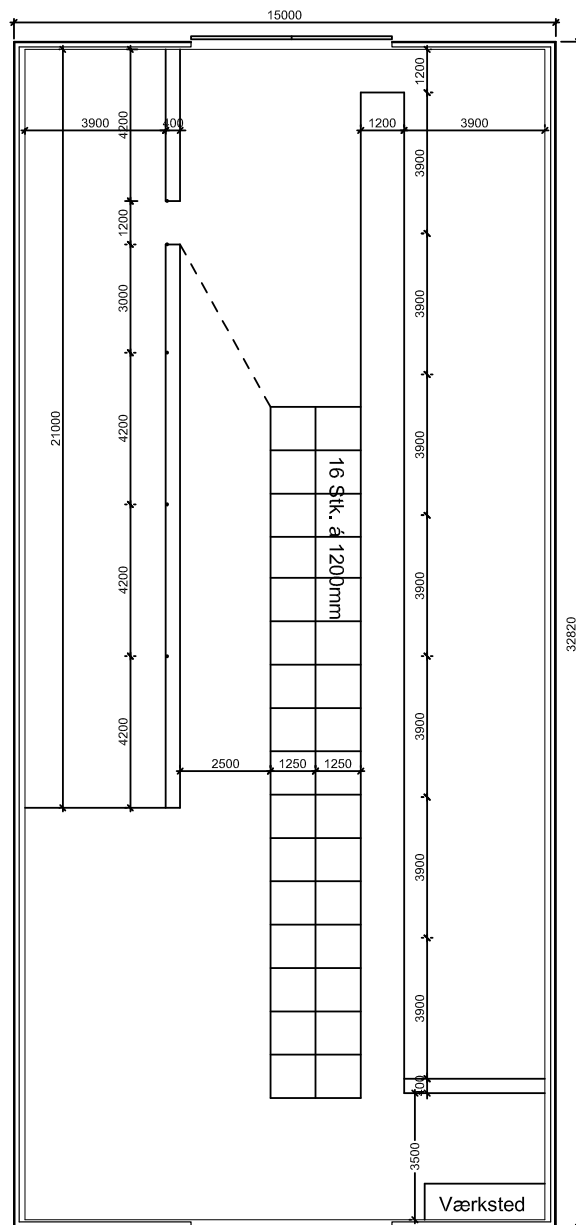
Ny stald til ca. 150 moderfår, der læmmer i marts måned. Der fodres med wrap-ensilage suppleret med korn og soyaskrå. Læmmeboksene er stationære – bortset fra forværket. Materialet i stalden, udover grunder, til bl.a. læmmebokse er af eget fabrikat. Med 150 moderfår er der 1,5 m² pr. moderfår og 36 cm ædeplads. Der kan foretages sektionering af lejearealet.

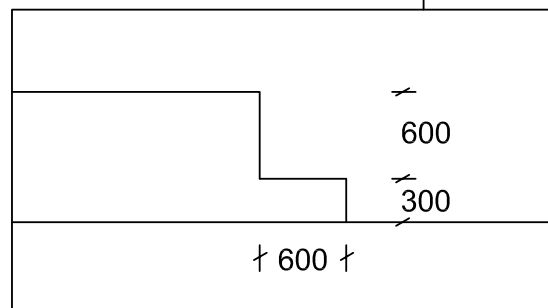
Venstre side af stalden. Dette afsnit er plan med gulvet. Dyrene fodres inden for forværket. Der er adgang til lejearealet i højre side af stalden.

Højre side af stalden. Der er mulighed for at inddеле afsnittet i sektioner. Der er naturlig ventilation gennem de perforerede plader. Læmmeboksene er stationære og med et skillerum lavet af krydsfiner mellem de 2 sektioner. Der er i alt 32 læmmebokse til rådighed. Ved en læmmeperiode på 20-25 dage, svarende til 6-7 læmninger pr. døgn, kan får med lam være 4-5 dage i læmmeboksen.

Opstalt 1:200

Detalje 1:50

Gavlenden af lejearealet er udnyttet til ædeplads – dels ved en længere krybbe og dels ved en separat låge, der giver adgang til lejearealet.

Hovedparten af lejearealet er sænket 60 cm i forhold til foderbordet. Foran foderbordet er der et afsnit som er 60 cm i bredden og hvor dyrene kan stå, når de æder ved foderbordet. Selve foderbordet er hævet 40 cm i forhold til dette plateau.

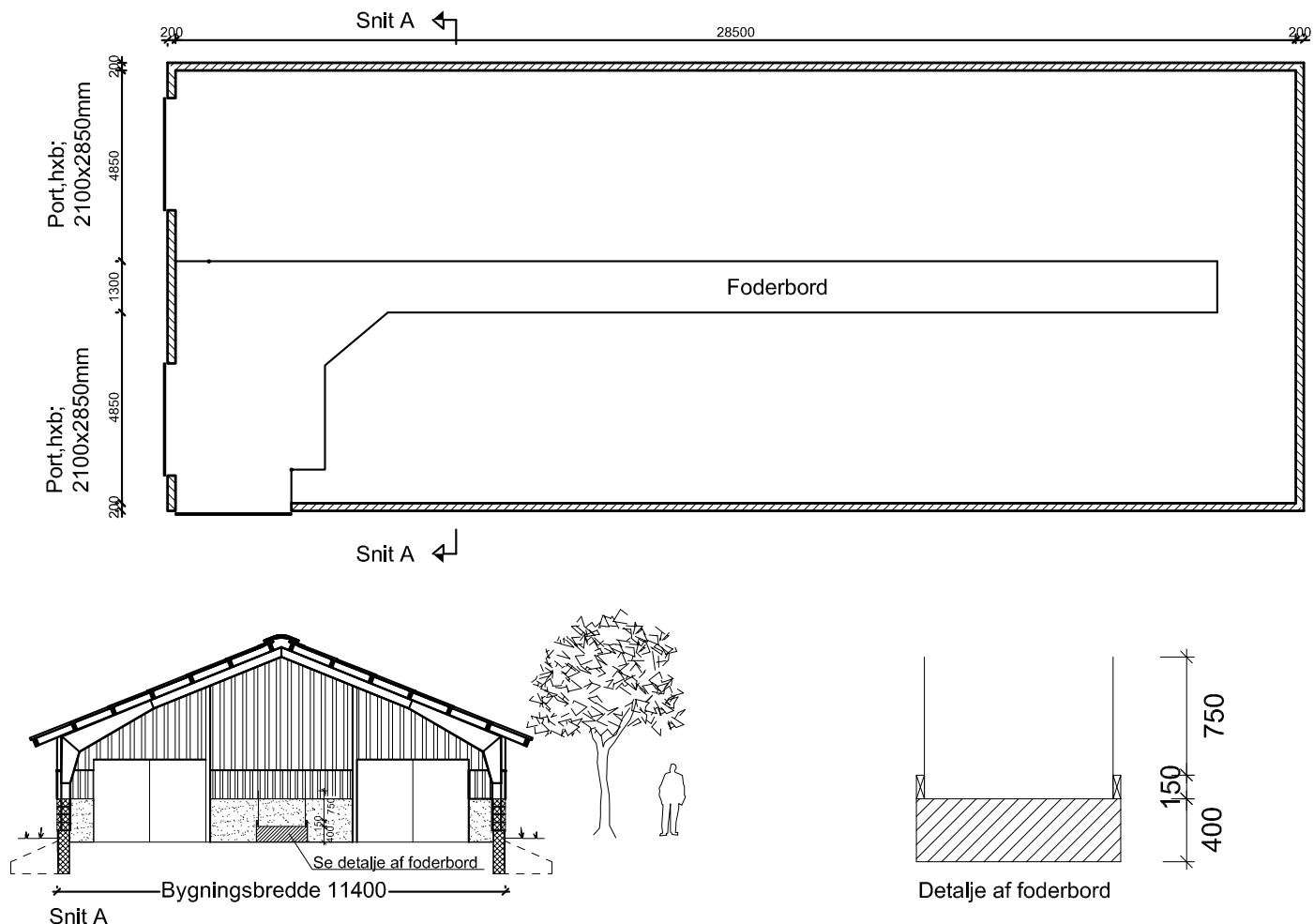
Fiksering af får ved adoption.

Nye stalde til 150 moderfår og 300 slagtelam hos Hanne og Peder Seekjær, Vejen

Der er bygget 2 nye stalde – én til 150 moderfår og en stald med plads til 300 slagtelam. På ejendommen findes yderligere en forholdsvis ny stald til 150 moderfår. Desuden udnyttes en

gammel stald og en mindre bygning. Der fodres med wrap-ensilage. Læmningen foregår primært i marts/april måned. Pr. moderfår er lejearealet 1,7 m² og ædepladsen er 35 cm bred.

Fårestald til 150 moderfår

Ved enden af stalden vil ske en ændring. Pladerne fjernes og der beklædes med træ – jvnf. den øverste del af siderne.

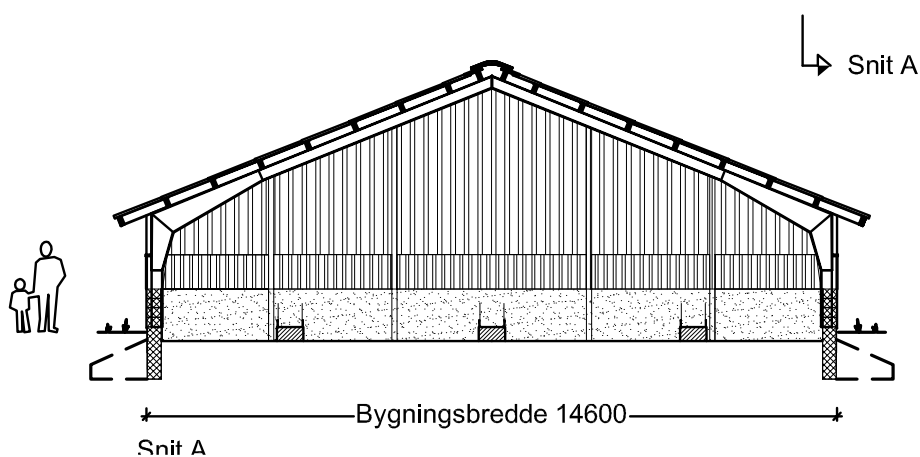
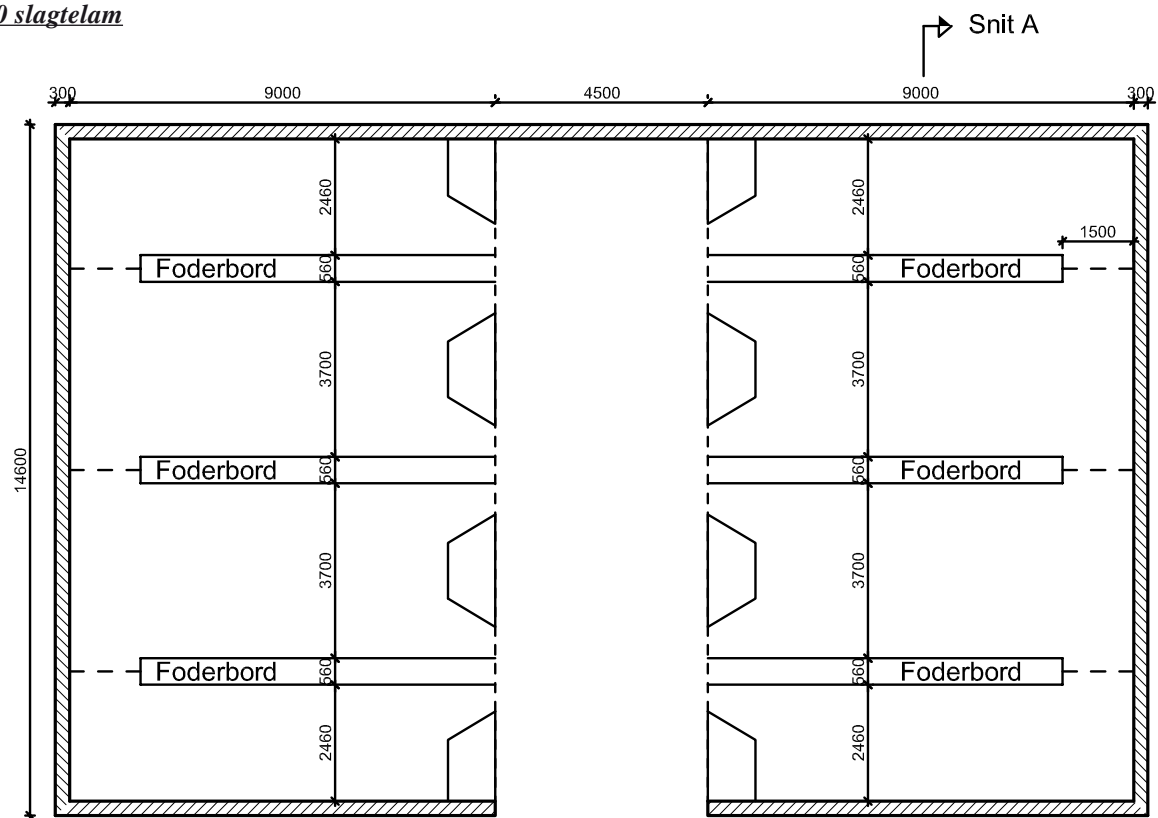
Udformningen af forværket betyder, at lamene ikke kommer ud på foderbordet.

Vandforsyning.

Lejet er 40 cm (= 2 fundablokke) under foderbordet.

Stald til 300 slagtelam

Brædderne til beklædning af stalden er 16 mm tykke og afstanden mellem dem er 30 mm.

Foderbord.

Foderbord set fra siden.

Foderbordsdetalje – rørene kan hæves i takt med lammernes vækst.

Udformning af låger ved adgang til foderbord henholdsvis lejearealet.

Høhæk forfra.

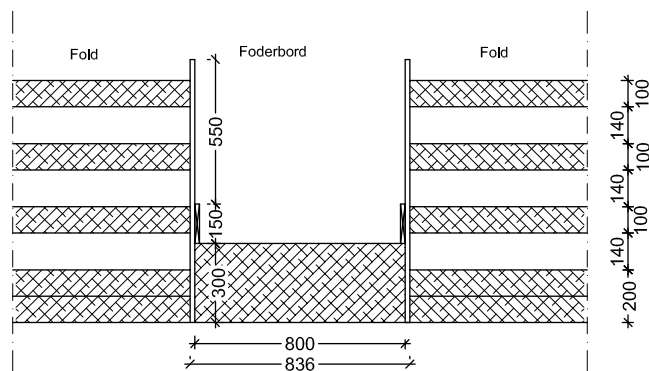
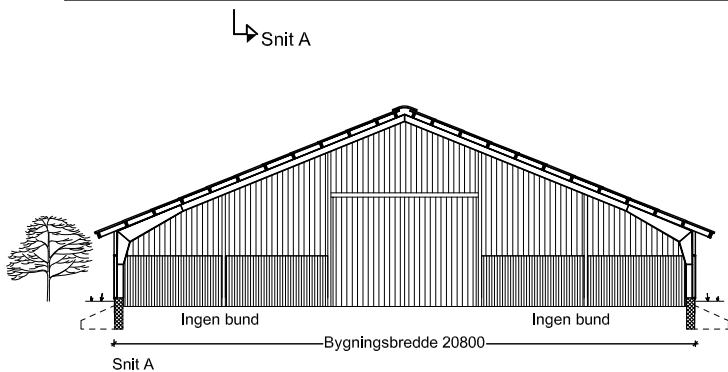
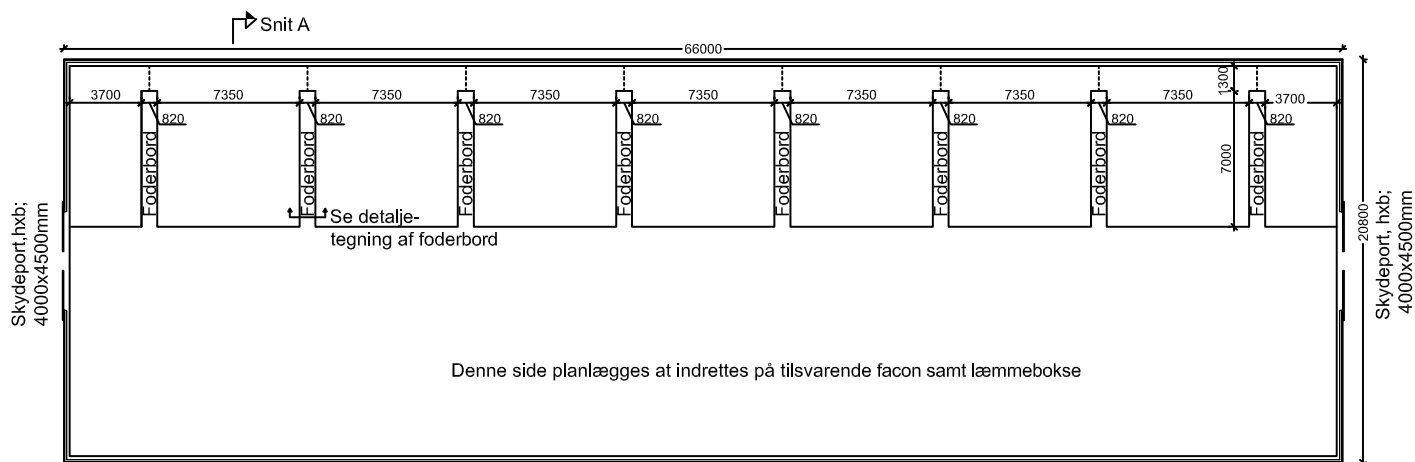
Høhæk set fra lejearealet.

Ny stald til 360 moderfår hos Joan Larsen og Anders Sørensen, Sindal

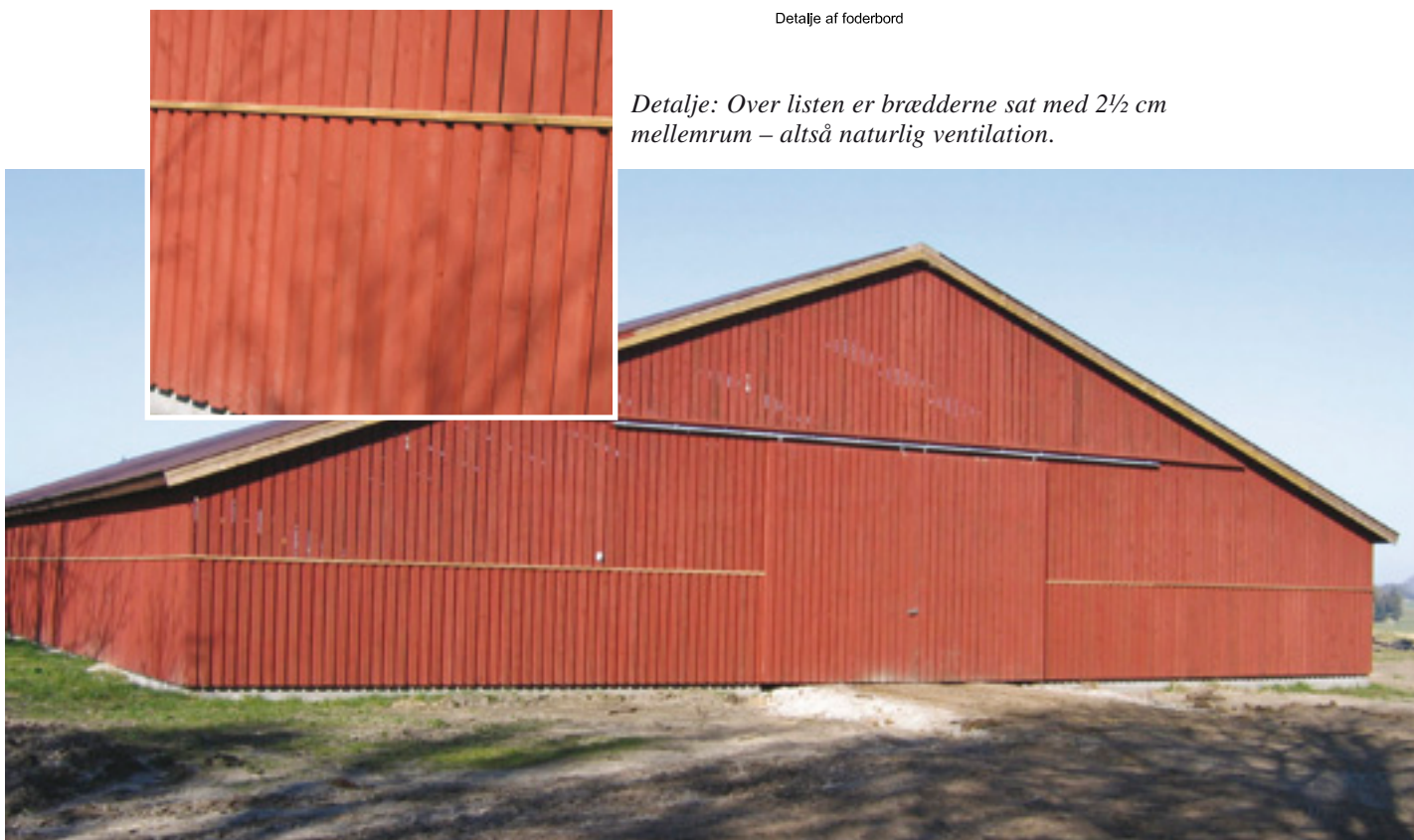
Her er bygget en hel ny stald på knap 1.400 m². Foreløbig er der placeret 360 moderdyr i bygningen. Der fodres med ensilage – ærter-byghelsæd. Læmninger foregår i april måned, men der overvejes at flytte nogle af læmningerne til efteråret, for

at få lam året rundt. Bortset fra stålspær er alt materiale, der er anvendt til byggeriet inklusiv forværk, skillerum og foderborde m.m. forarbejdet af træ fra egen skov. Der er knap 1,4 m² lejeareal pr. moderfår og en ædeplads på 33 cm.

Detalje af foderbord

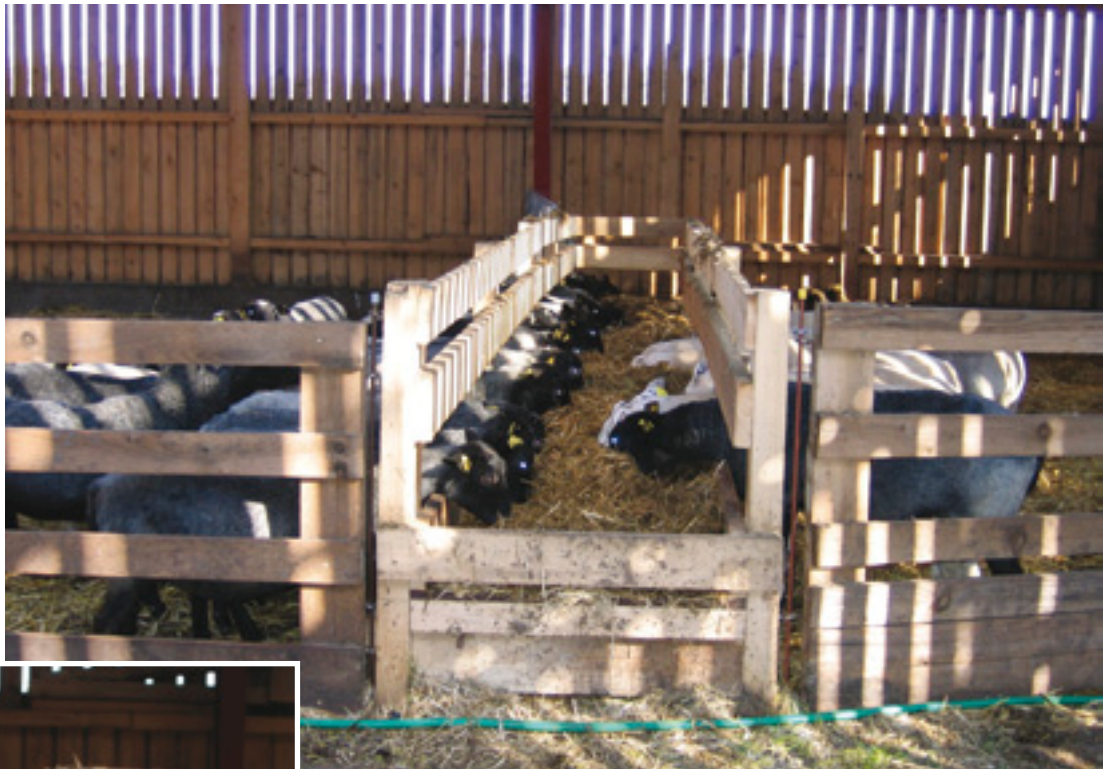
Detalje: Over listen er brædderne sat med 2½ cm mellemrum – altså naturlig ventilation.

Staldindretning.

Foderbord.

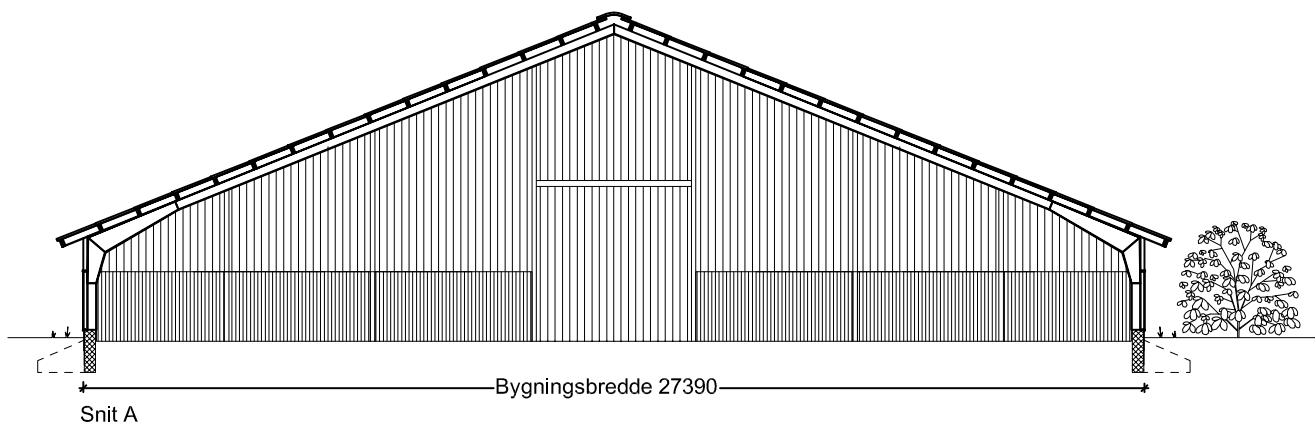
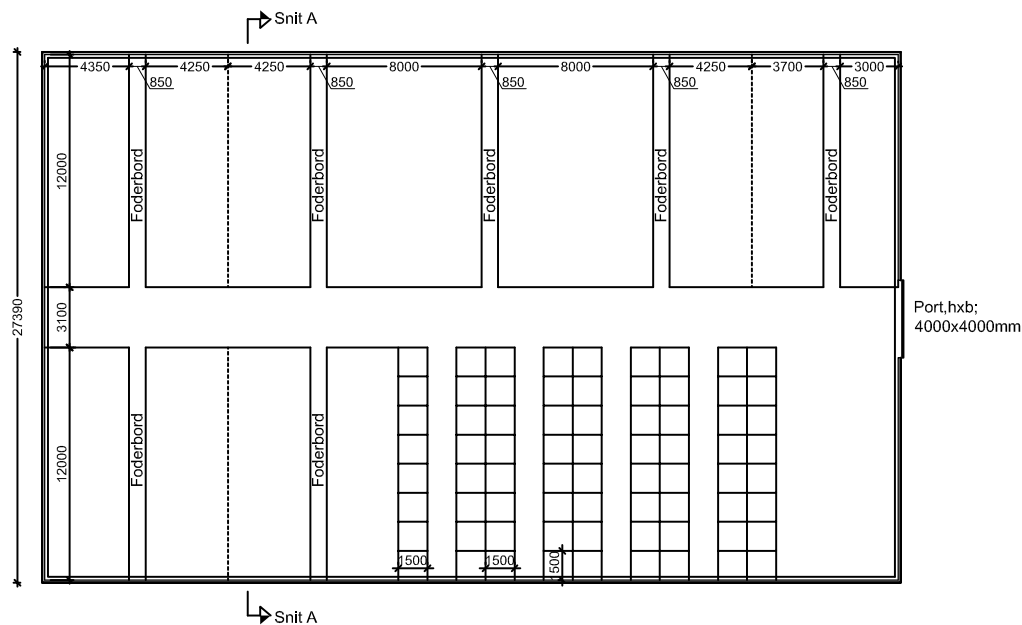

Grindens fæstning til foderbordet.

Fårestald til 700 moderfår i tidligere maskinhal hos Nanette og Poul Huisman, Sindal

Fårestalden er indrettet i en hal, der tidligere har været ejet af en maskinstation. Læmningerne foregår i april måned. Inventar - grinder m.m. er indkøbt fra Holland. Foderbordene er af Valløtypen. Der fodres med stråfoder suppleret med korn og soyaskrå. Foreløbig er stalden indrettet til 700 moderfår, men

på ejendommen er der haller og bygninger nok, så der vil ikke være problemer med at etablere en endnu større besætning og herunder evt. produktion af tidlige slagtelam. Pr. moderfår er lejearealet på 1.6 m² og ædepladsen er 38 cm bred.

*Facade fra én af de 2 store haller.
Derudover forefindes flere mindre haller/
bygninger, der kan anvendes til får
og/eller lammeproduktion.*

Indretning med grinder importeret fra Holland.

Læmmebokse importeret fra Holland. Bemærk, at der nederst er faste plader, hvilket har relation til at undgå træk på de nyfødte lam.

Foderbordet er en model fra Vallølam. Foderbordet er 12 meter i dybden.

Da foderbordene er 12 meter i dybden, lettes udfodringen af ensilage og/eller stråfoder ved, at det blæser ind på foderbordet.

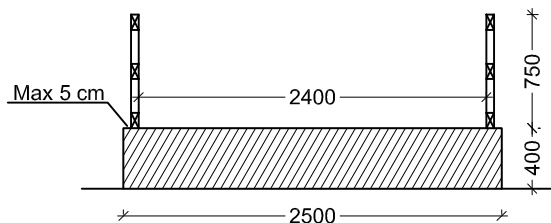
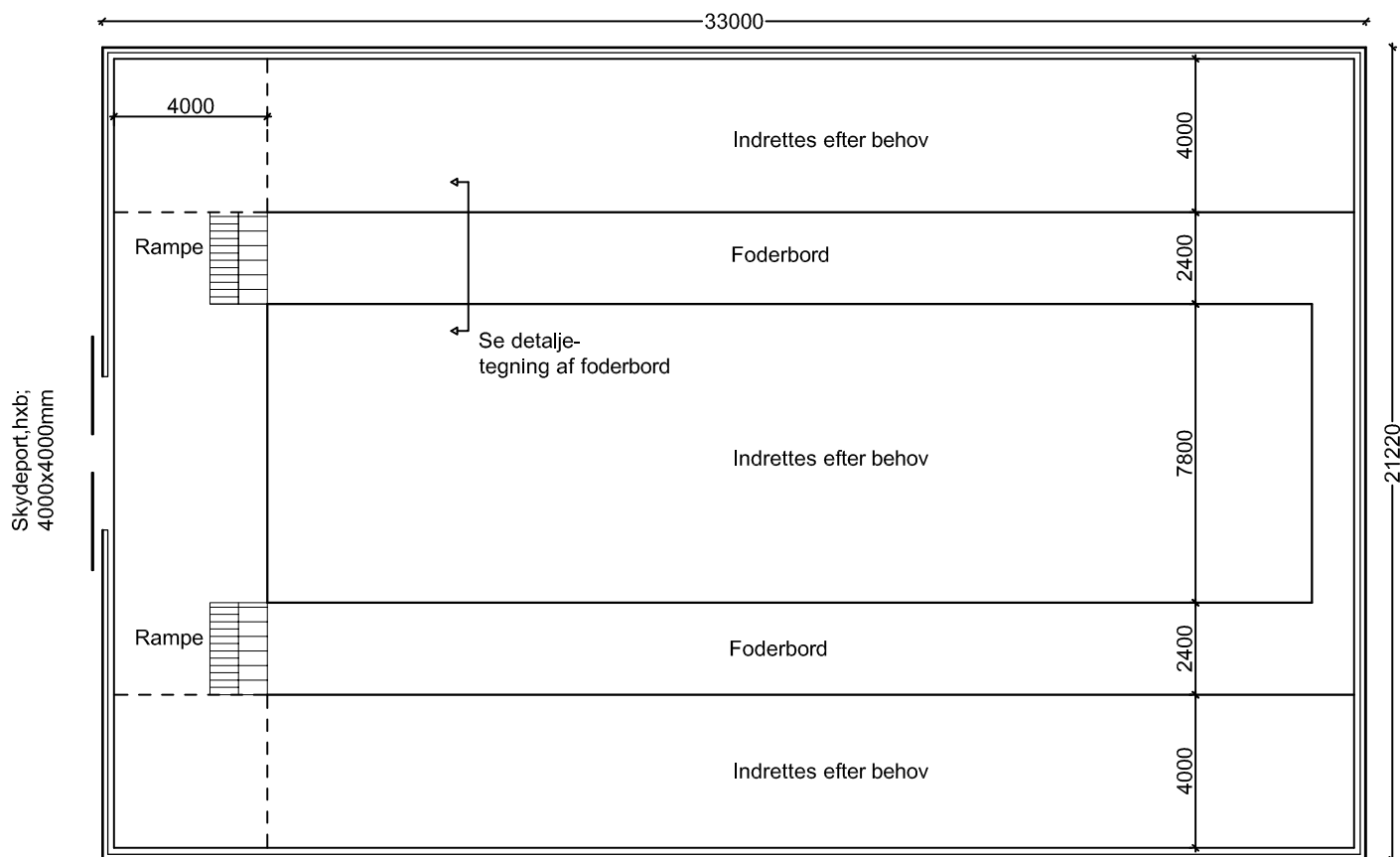

Økologisk fåreproduktion i 2 tidligere svinestalde og en nybygning hos Jette og Cato Barslund, Gl. Amstrup

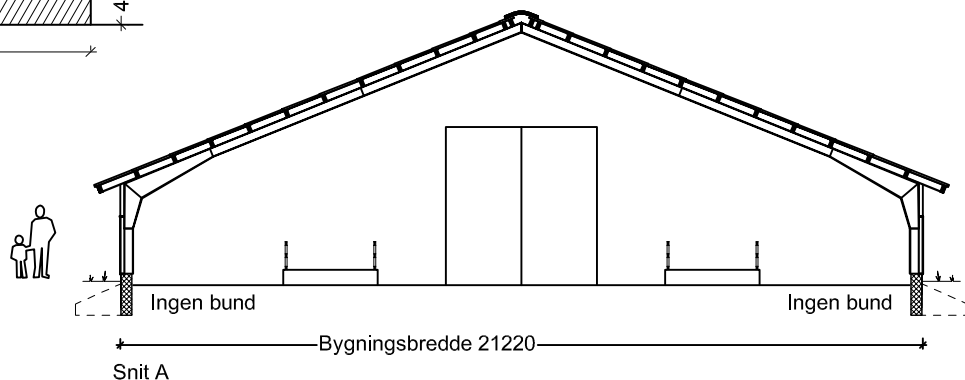
På ejendommen, der drives økologisk, er der 3 staldafsnit. To afsnit er indrettet i gamle svinestalde, mens den tredje bygning er en forholdsvis ny bygning, der tidligere var indrettet med løst inventar. Den er nu ændret til en 4-rækket stald med foderbordet hævet i forhold til bunden. Ud fra erfaringer er foderbordene i svinestaldene ændret til en bredde på 2,40 meter, hvilket også er tilfældet ved indretning af den tredje bygning med fast inventar. Fårene læmmer i april måned og kommer med det samme ud på græsmarker og videre ud på heden - Kongehus Mindepark.

I den største af de gamle svinestalde regnes med 3 moderfår pr. løbende meter. I denne stald er stidybden 5,7 meter, hvilket giver $1,9 \text{ m}^2$ pr. moderfår, hvor kravet ved økologisk produktion er $1,5 \text{ m}^2$. I den mindste af svinestaldene er stidybden kun 3,45 meter svarende til 23 moderfår pr. løbende 10 meter. Ædepladsen bliver i denne stald således 43 cm pr. moderfår.

I den nye stald er stidybden 4 meter, hvilket svarer til 27 moderfår pr. løbende 10 meter og dermed en ædeplads på 37 cm.

Detalje af foderbord

Bemærk at sidevæggen er beklædt med plade, for dels at beskytte vægbeklædningen og dels for at skærme mod kulde.

Foderbordet i den »nye« stald.

Bemærk udformningen af »trappen« og placeringen af forværket.

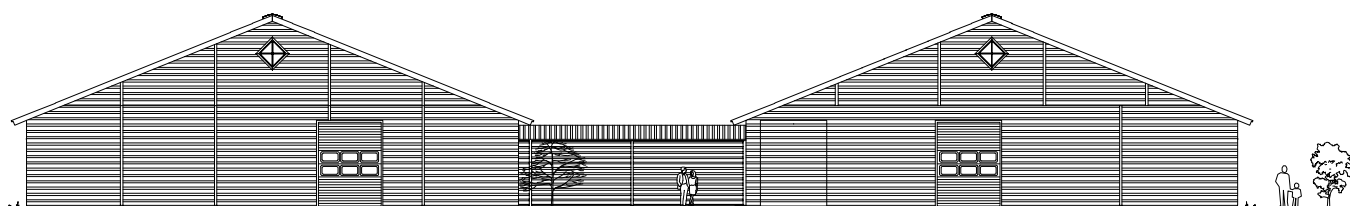
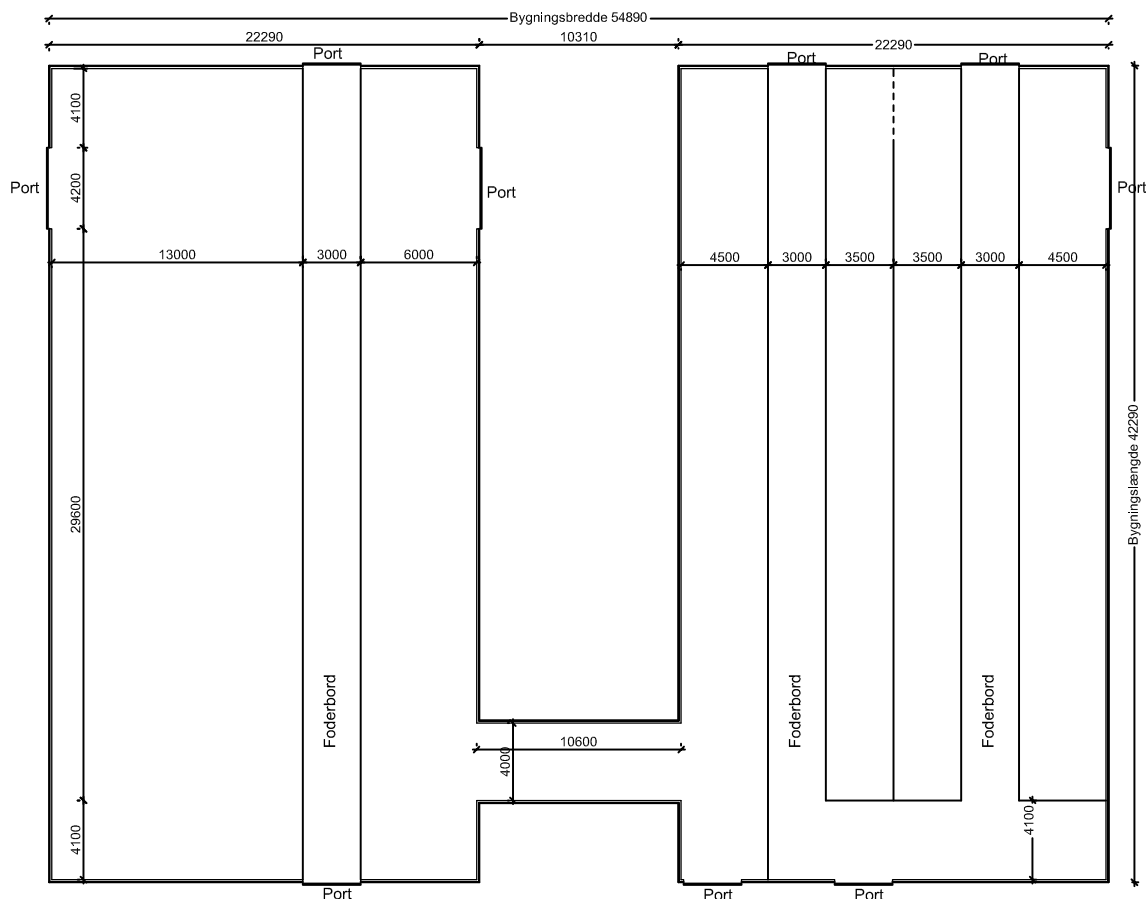
Fårene læmmer i stien, hvorefter får og lam placeres i boksen 1-3 dage. Derefter placeres får og lam, der er født indenfor et snævert tidsrum, i stien, der inddeles efter behov ved hjælp af grinder.

Ny stald til 500 malke-får og -geder samt slagtelam og -kid på Boltinggård Gods ved Peter-Vilhelm Rosentand, Ringe

Besætningen er forholdsvis nyetableret. Der blev begyndt med godt 100 Østfrisiske malkefår i en bestående bygning, der blev indrettet efter gældende normer for økologisk drift. I 2007 opfø-

res en ny bygning, således at der fremover vil være plads til ca. 250 malkefår og 250 malkegeder – samt produktion af slagtelam og slagtekid.

Facade

Billederne er taget i sidste halvdel af maj måned 2007, hvor færdiggørelsen af bygningen til venstre og dennes indretning ikke var fuldført.

Ydervæggen er beklædt med cementspånplader, der er stærkere end normale spånplader. Foderbordet er hævet 60 cm i forhold til bunden af lejet. Forværket er 150 cm over foderbordet, hvilket er nødvendigt for at kunne holde gederne inde – de hopper højere end fårene.

Udformningen af den gamle stald. Midtersektionen er under fårenes drægtighed delt i 2 sektioner, som det er vist på billedet. Efter læmningen tages noget af skillerummet væk, så der er fri passage i hele sektionen.

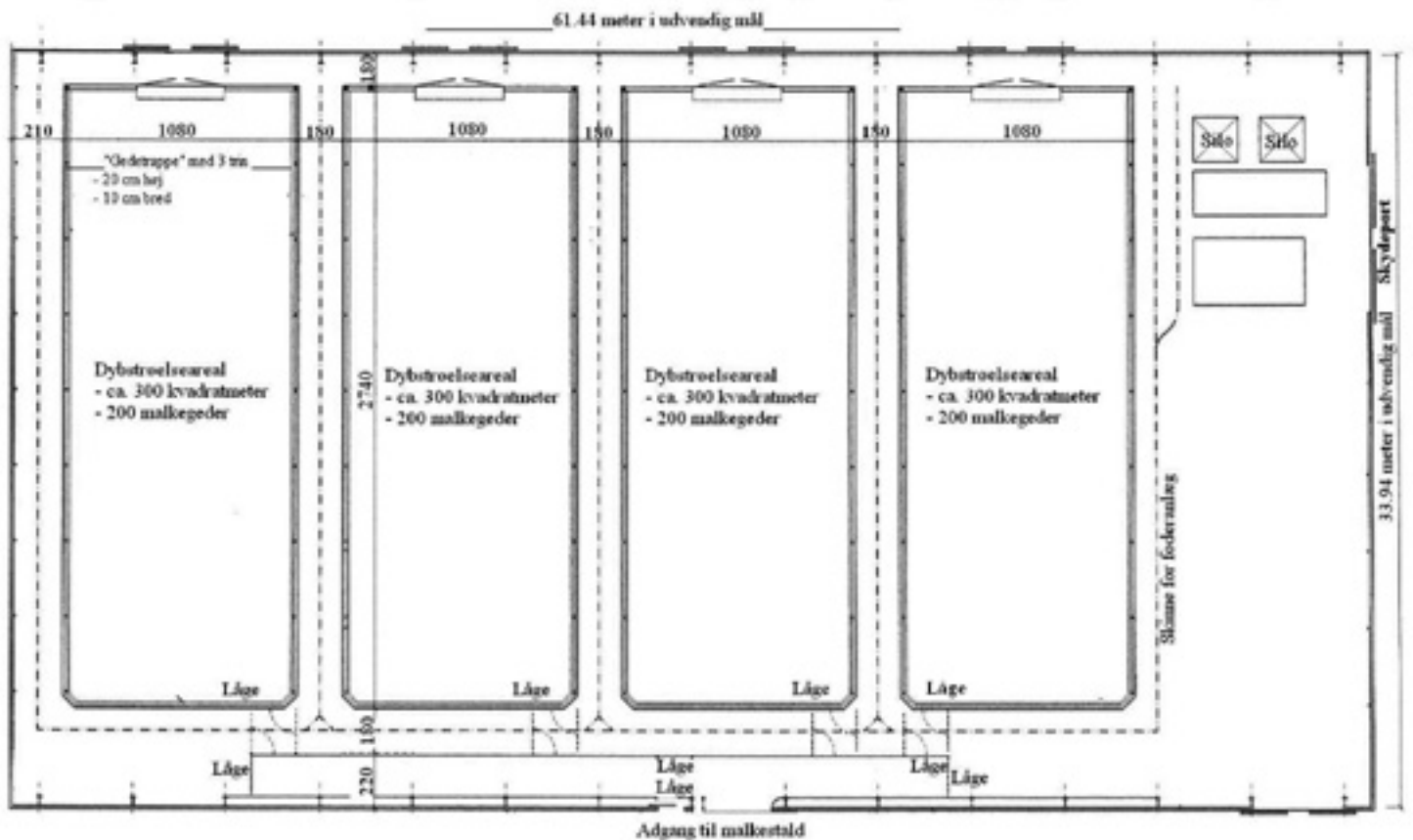
Der fodres med fuldfoder.

Stald til 800 malkegeder på Stenalt Gods ved Dorte Mette Jensen, Ørsted

Selvom denne stald er beregnet til 800 malkegeder er denne stald medtaget af 2 grunde:

- Stalden er indrettet med 4 afsnit, der er placeret på tværs i bygningen

- Der fodres med fuldfoder, der udbringes i fodervogn, der kører på skinner

*Detailbillede af foderbordet.
Væggen er beklædt med vindbrydende net.*

Foran foderbordet er projekteret en såkaldt »gedetrappe«, som gederne meget gerne vil stå på. Billedet viser kun 2 sektioner, mens den 3. sektion er under dybstrøelsen. Højden på trappen er 20 cm, mens bredden er 10 cm. Brættet ved foderbordet er 15 cm, mens mellemrummene mellem rørene er 16 cm. Forværkets samlede højde er 75 cm over foderbordet.

Skallerummet – markeret med X – kan placeres i et vilkårligt sted i stien, således, at en holdinddeling kan tilpasses efter behov. I baggrunden – markeret med A – ses udformningen af en låge. Derudover er der udsyn til selve malkestalden, hvor der malkes 48 geder ad gangen.

Hø- eller halmhæk placeret i selve stien. Andre steder i bygningen er hækken placeret yderst ved foderbordet.

Fodervogn som tildeler foder på skinneanlæg.

Diverse bygningsindretninger

Polytunnel stald tilhørende David Wotton på Fuglsang. Beklædning med plader på siderne – dermed læ, men naturlig ventilation alligevel.

Rundbuehal tilhørende Thomas Rasmussen, Rudkøbing, hvor der kan opstaldes 100-125 malkefår. I den ene ende af stalden er der lavet plads til siloer med tilskudsfoder. Foderbordet er så bredt, at der kan stå ensilageballe, halm- eller høballe til flere dages forbrug.

Bemærk de tværgående foderborde samt udformningen af væggen, der giver en fortrinlig naturlig ventilation. Den nederste halvdel af væggen er opført af betonelementer. Stalden tilhører Mette Marie Thomsen og Svend-Erik Svenningsen, Vinderup. Foderbordet er hævet i forhold til lejet. Bemærk anvendelsen af grinder.

Bemærk udformningen af vandkoppen – samt afstanden mellem lejet og foderbordet. Forværkets udformning vil ved tidlig læmning give problemer med at lammene bliver så store på stald, at de kan komme op på foderbordet.

Charlotte og Frank Hansen, Vallø

Produktionen af Vallølam foregår i et par tidligere kornlagre. Staldene er indrettet med løst inventar. Billederne fra Vallø omfatter ikke alene indretning, men også idéer til driftsledelse.

Fårene fra 2 sektioner har adgang til den samme drikkekop. Bemærk afskærmningen, hvorved undgås forurening med gødningsrester.

Boksene er indrettet således, at forværket er beklædt med plader for-neden, der hindrer at strøelsen kommer ud på fodergangen.

Rengjort foderbord kort tid efter at boksene er tømt for får. Den viste sektion er 6 meter lang, mens den anden sektion er 3 meter. Disse 2 sektioner kombineres, således at foderbordets samlede længde er på 9 meter.

Udsnit af læmmebokse. De ophængte skemaer anvendes til notater, der efterfølgende indtastes i eget edb-program.

Så hurtigt som muligt flyttes de nyfødte lam over i læmmeboksene, hvor de opholder sig i 1-2 døgn inden får og lam flyttes i børnehaven.

Eksempel på boks indrettet til adoption.

Eksempel på udendørs børnehave.

Anna Grethe og Niels Morten Gregersen, Lomborg

Besætningen drives økologisk og er etableret i en gammel kostald henholdsvis svinestald. Besætningen omfatter 50-55 moderfår. Højre side af stalden er lavet først og efterfølgende venstre side. Foderkrybbens bund er hævet 40-45 cm over gulvplanet.

Nærbillede af foderbordets udformning.

Højre sides forværk lavet af rør. Nederst er anvendt krydsfinerplade.

Venstre sides forværk med brædder forneden.

Højre sides indretning. Bemærk at ved A, er der placeret øskner, således der kan foretages en sektionering.

Alternativ udfodring

Automatisk udfodring af ensilage

Kvægbesætningen tilhører Lis og Leif Pedersen, Spjald, hvor ensilage transporteres via en kæde. Via automatik fodres der et vist antal gange i løbet af døgnet. Foderbordet er hævet ca. 80 cm over gangarealet. Systemet må også kunne anvendes til får, men det vil kræve, at der rundt om foderbordet etableres et

forværk – enten som fanggitter eller som et traditionelt forværk, for at hindre at fårene springer op på foderbordet. Foderbordet bør være hævet 50-60 cm over gangarealet. Fuldfoderblanderen er stationær. I blanderen kan der laves fuldfoder, der tilgodeser fårenes samlede behov i en given periode.

Udfodring med gummibånd

Billederne er taget af Svend Bek-Pedersen i forbindelse med en fårekongres i Australien. Der er tale om en malkefårsbesætning, hvor der på besøgstidspunktet blev fodret med frisk lucerne – høstet med en Taarup-snitte og kørt hjem med en alm. aflæs-

servogn. Ved udfodringen kan fanggitrene »låses« (se ved X) således, at fårene ikke kan komme til lucernen, før udfodringen er færdig.

Transponderstyret tildeling af tilskudsfoder

I forbindelse med en studietur i efteråret 2006 til Sverige, arrangeret af Svend Bek-Pedersen, blev der aflagt besøg i 2 besætninger, hvor tilskudsfoderet blev tildelt i en foderautomat. I begge besætninger havde fårene en transponder omkring halsen. Automaten i den ene besætning kunne tildele én færdigblanding, mens der i den anden besætning kunne tildeles to former for tilskudsfoder via automaten som supplement til ensilagefodring. På længere sigt må fodertildelingen kunne praktiseres via chippen i øremærket.

Genbrug af aflæsservogn hos Erik Viktor Pedersen, Brønderslev. En god foranstaltning, der betyder, at sammen med vægten kan ensilagen vejes i forbindelse med udfodringen. Vejning kan selvfølgelig fungere uden aflæsservogn – men det er da nemmere!

Staldtips

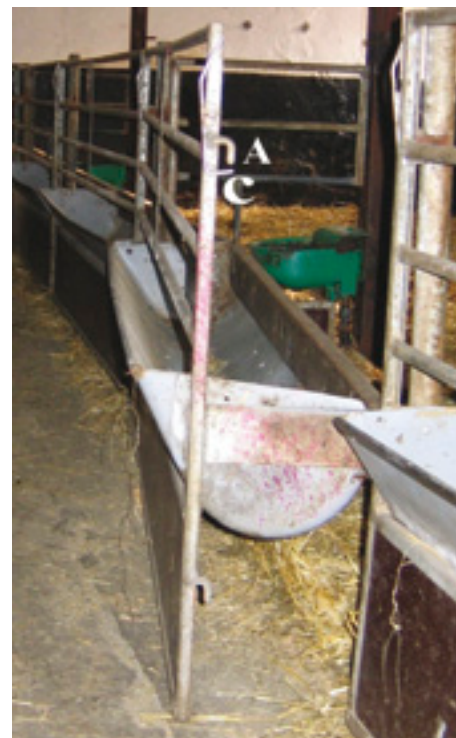
Skillerum – forvæk

Selvlavede grinder af eget træ. Billederne stammer fra Sverige. Det bør bemærkes, at der var betydelig mindre støj (=mindre klirren af metal) i stalden. Bemærk at bagvæggen er åben – altså ingen beklædning.

Billedet er taget i en tværstald tilhørende Wanda og Karsten Sander, Nøvling. Forværket er lavet med træ som ramme og ellers med rivejern.

Billedet er taget hos Erik Viktor Pedersen, Brønderslev. Her anvendes sektioner af rivejern som adskillelse mellem grupper af får.

Selvlavet grinde fra Hanne og Peder Seekjær, Vejen. Tappen (A) hænger i B, mens det hele låses med håndtaget C.

Hække til stråfoder

Billedet er taget hos Erik Viktor Pedersen, Brønderslev. Hø- /halmhæk lavet af affaldsjern. Bemærk at på væggen hænger grinder af træ og ligeledes sektion af rivejern til adskillelse.

Høhæk hos Wanda og Karsten Sander lavet af 4 sektioner rivejern.

Hø- /halmhæk tilhørende Bente og Harry Rasmussen, Videbæk. Her anvendt til legeplads af lammene.

Billederne stammer fra en besætning af Mohairgeder og Boergeder tilhørende Hans Holm Hansen, Hee. I begge tilfælde er der til hø- /halmhækken anvendt en træramme med trådnæt henholdsvis rivejern. I begge tilfælde er bunden af høhækken lavet af krydsfiner.

Bigballehåndtering. Selvlavet idé ved håndtering af bigballer hos Gerda og Erik Christensen, Sønder Savstrup. Idéen er, at redskabet sættes ned i ballen på den lange side, hvorved ballen med de løsnede snore ikke vælter.

Forslag til fårestalde

På de følgende sider ses 8 forslag til indretning af fårestalde til besætninger på omkring 1.000 moderfår, som varierer med hensyn til

- læmninger i januar – februar eller i april – maj
- fodring med stråfoder (hø, frøgræs-halm, halm) eller ensilage
- langstald eller tværstald

Forslagene kan tilrettes, så de kan anvendes til besætninger med et mindre antal moderfår.

Til skillerum i langstalde er der anvendt grunder, mens der i tværstaldene er anvendt grunder til skillerum og forværk. Foderbordene i tværstalde er tilpasset målene på grunderne. Herved bliver der 3 faktorer, der skal gå op i en enhed:

- lejeareal
- ædeplads
- grindernes længde. Længden omfatter såvel gitterets længde samt øsknernes diameter (6 cm), hvilket vises i tabel 5.

Tabel 5. Mål på skillerum lavet af grindernes

Grinder Antal	Grindens længde		
	120 cm	150 cm	200 cm
	Samlet længde inkl. øskner, meter		
1	1,32	1,62	2,12
2	2,58	3,18	4,18
3	3,84	4,74	6,24
4	5,10	6,30	8,30
5		7,86	
6		9,42	
7		10,98	

Tværstalde

Tabel 6 viser en sammenligning af de 4 forslag til tværstalde med læmning i henholdsvis januar/februar og april/maj og fodring med henholdsvis stråfoder (hø, frøgræs-halm og/eller halm) og ensilage. Der er ingen tvivl om, at læmning i januar/februar betyder større byggeomkostninger.

Tabel 6. Oplysninger om 4 tværstalde

Periode Foder	Læmning			
	Januar – februar		April – maj	
	Stråfoder	Ensilage	Stråfoder	Ensilage
Mål:				
Areal pr. moderfår, m ²	2,15	2,15	1,30	1,30
Ædeplads, cm	40	35	40	35
Rækker, antal	2	2	2	2
Fodergang, antal	1	1	1	1
Stidybde, m	10,98	10,98	10,98	10,98
Fodergang, m	3,00	3,00	3,00	3,00
Byggebredde, m	24,96	24,96	24,96	24,96
Byggelængde, m	105,76	93,36	65,56	68,49
Bebygget areal, m ²	2.640	2.330	1.636	1.710
Moderfår, antal	996	896	1.000	1.008
Pr. moderfår:				
Bebygget areal, m ²	2,65	2,60	1,64	1,70
Lejeareal ¹⁾ , m ²	2,16	2,15	1,28	1,35
Ædeplads, cm	39½	34	39	35

1) Ved læmning i april måned skal regnes med ekstra 0.60 m² pr. moderfår til læmmebokse og »børnehave«.

Langstalde

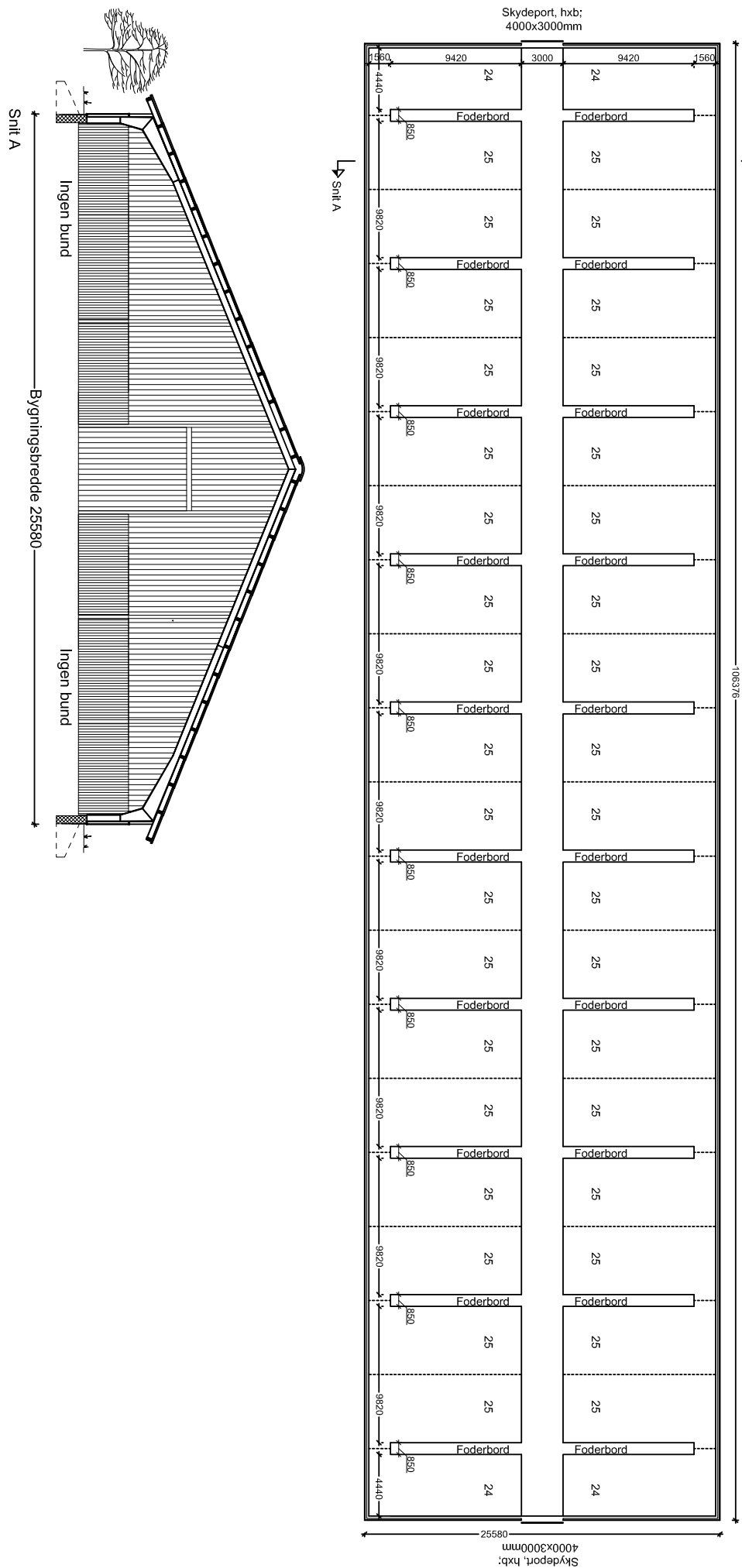
Tabel 7 viser tilsvarende sammenligning af de 4 eksempler på langstalde der tager hensyn til læmmetidspunkt og grovfodertype. Generelt kræver langstalde et større bebygget areal pr. moderfår. Foderbordene er hævet – således at bunden af lejearealet er på niveau med udendørs arealet. Det giver en nemmere udmugning.

Tabel 7. Oplysninger om 4 langstalde

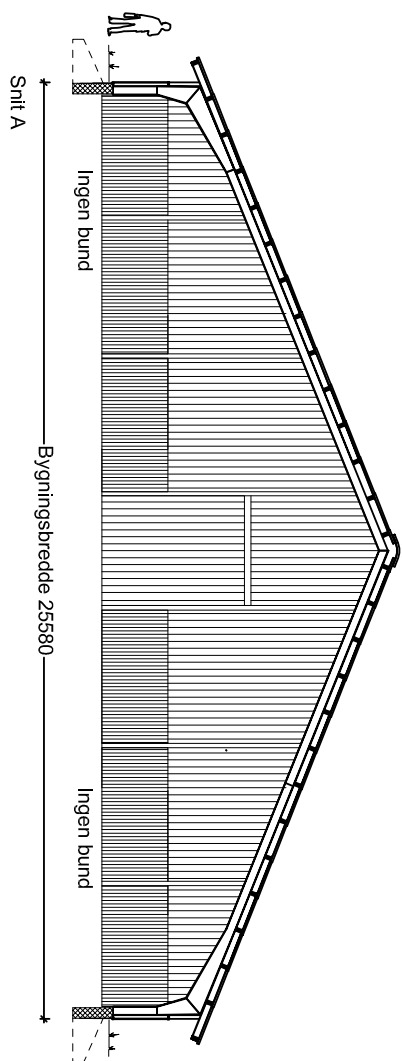
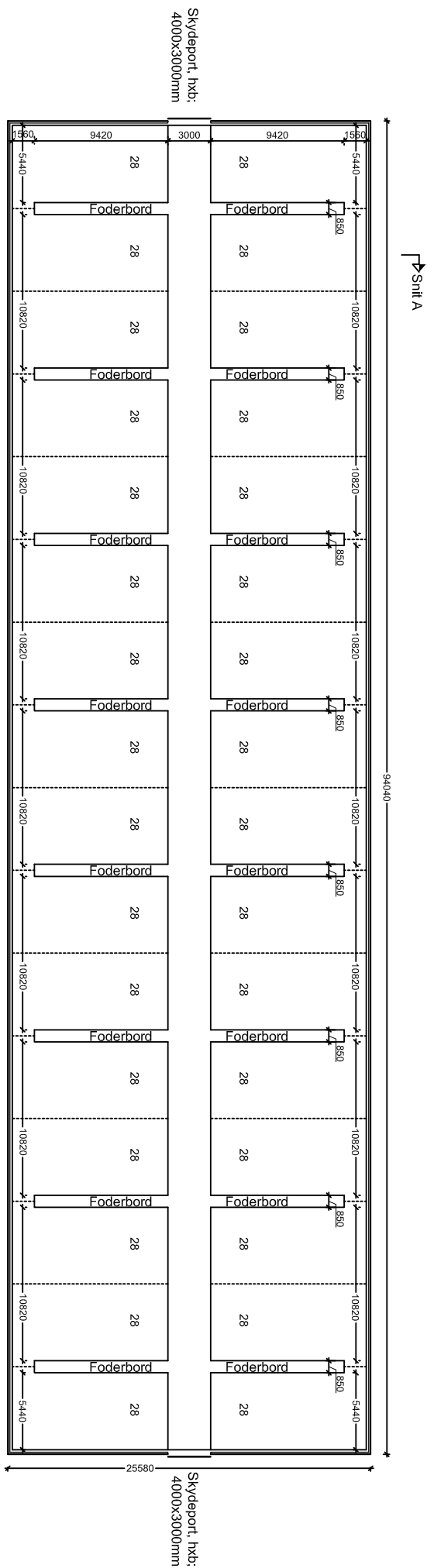
Periode Foder	Læmning			
	Januar – februar		April – maj	
	Stråfoder	Ensilage	Stråfoder	Ensilage
Mål:				
Areal pr. moderfår, m ²	2,15	2,15	1,30	1,30
Ædeplads, cm	40	35	40	35
Rækker, antal	3	3	4	3
Fodergang, antal	2	2	2	2
Stidybde, m	5,44	6,30	3,18	4,74
Fodergang, m	3,00	3,00	3,00	3,00
Byggebredde, m	22,32	24,90	18,72	17,04
Byggelængde, m	102,00	102,00	102,00	102,00
Bebygget areal, m ²	2.277	2.540	1.909	1.738
Moderfår, antal	730	830	980	880
Pr. moderfår:				
Bebygget areal, m ²	3,12	3,06	1,95	1,98
Lejeareal ¹⁾ , m ²	2,16	2,20	1,27	1,28
Ædeplads, cm	40	35	41	35

1) Ved læmning i april måned skal regnes med ekstra 0.60 m² pr. moderfår til læmmebokse og »børnehave«.

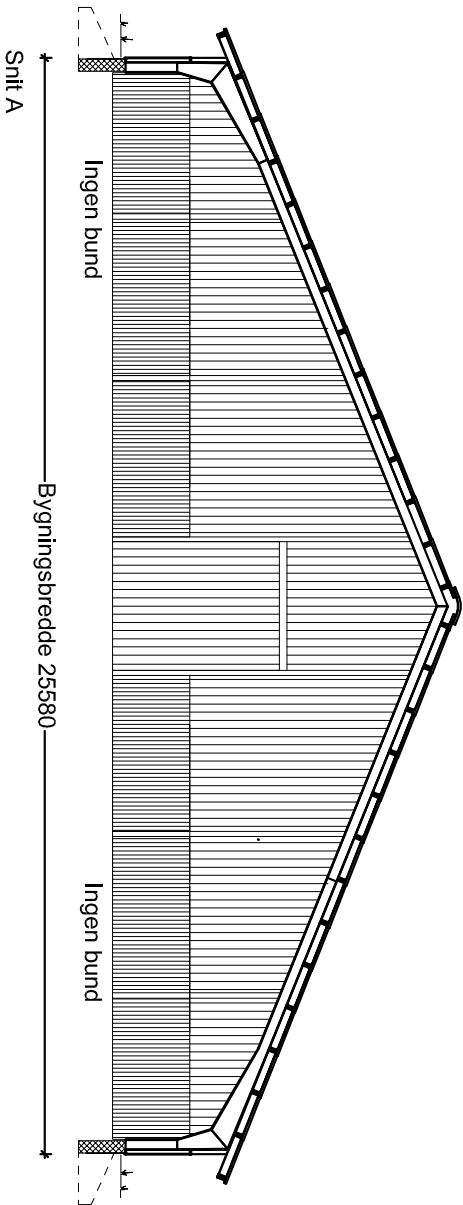
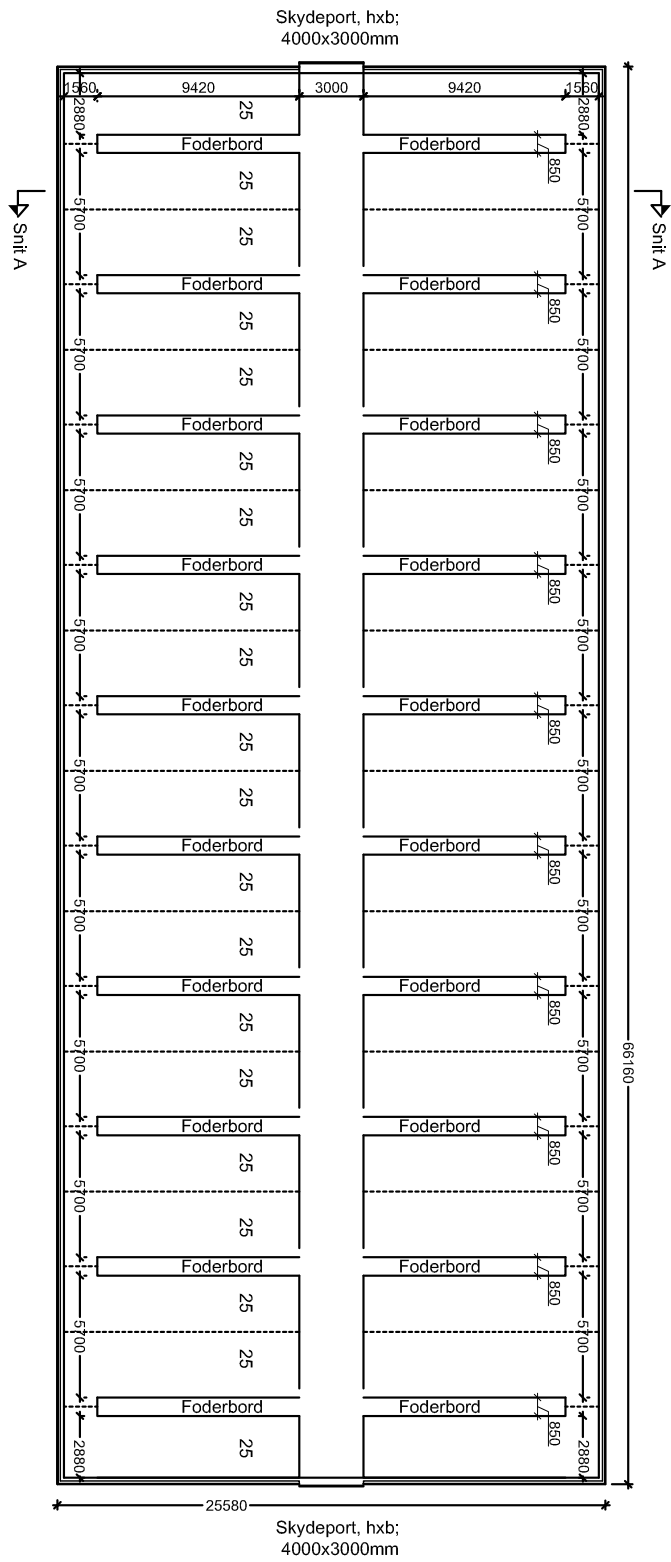
Fodring med stråfoder; Hø, frøgræshalm og/eller halm
 Læmning i januar-februar.
 996 moderfår.
 2,16 m² pr. moderfår.
 39,5 cm ædeplads pr. moderfår.

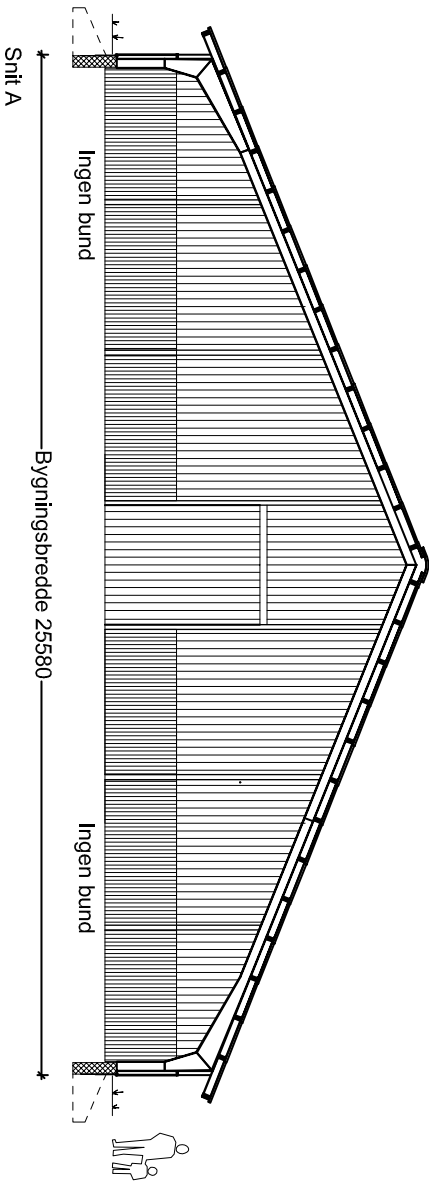
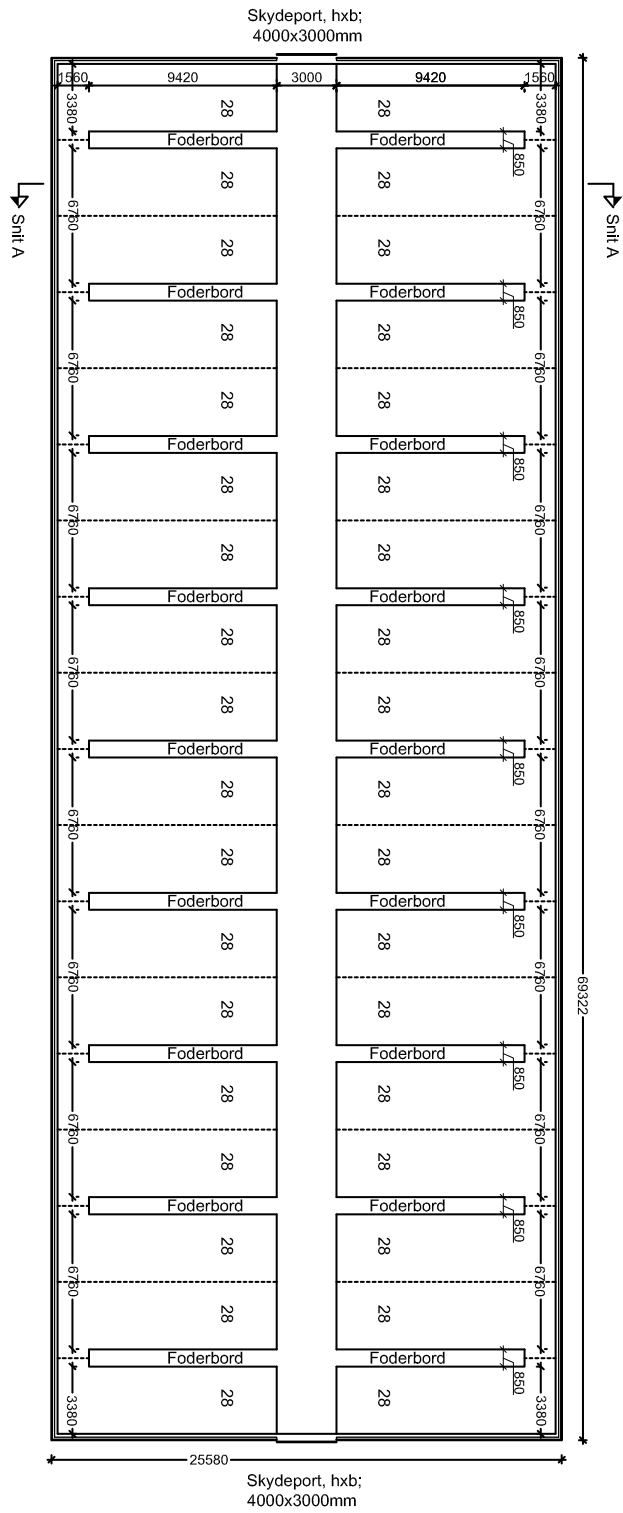
Fodring med ensilage.
 Læmning I januar-februar.
 896 moderfår.
 2,15 m² pr. moderfår.
 34 cm ædeplads pr. moderfår.

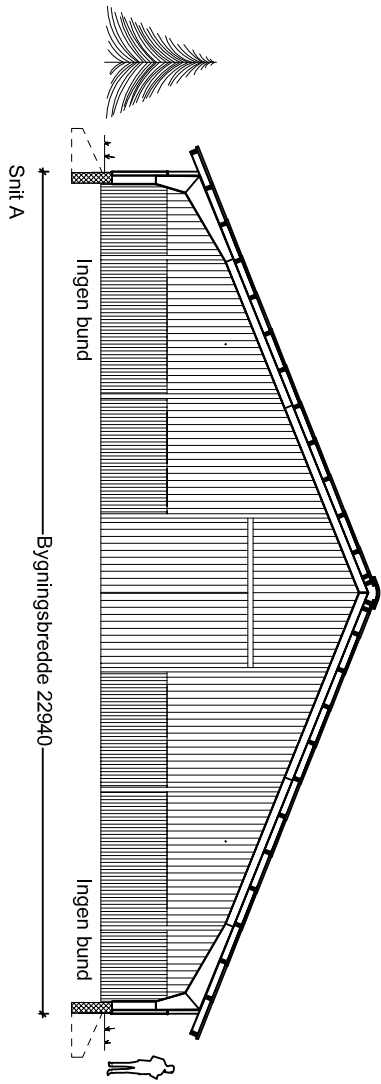
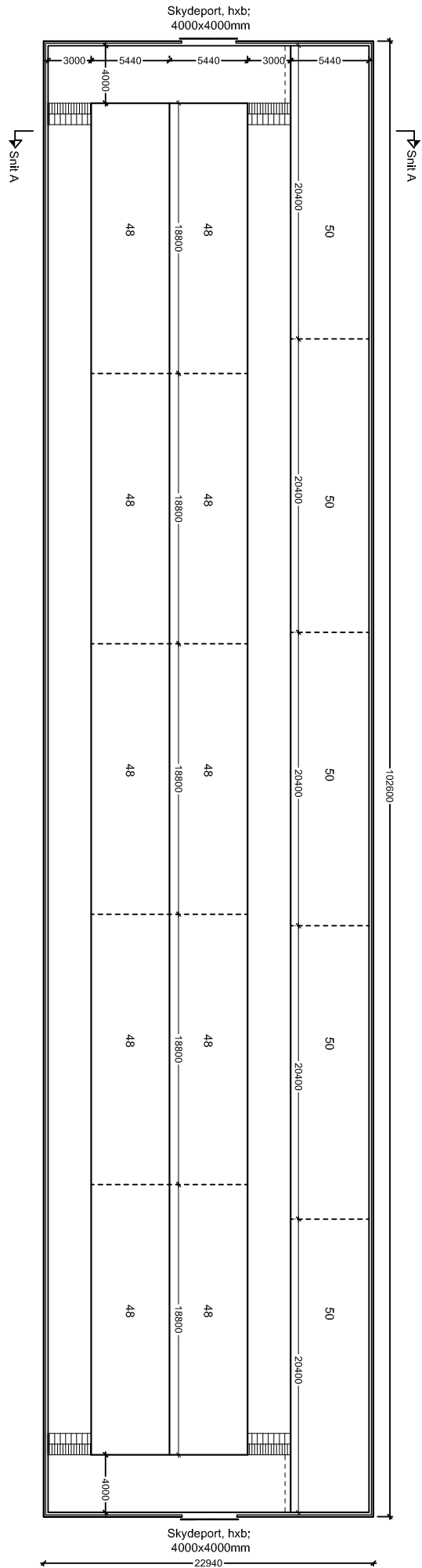
**Fodring med stråfoder: Hø, frøgræshalm og/eller halm.
Læmning i april.
1000 moderfår.
1,28 m² pr. moderfår.
39 cm ædeplads pr. moderfår.**

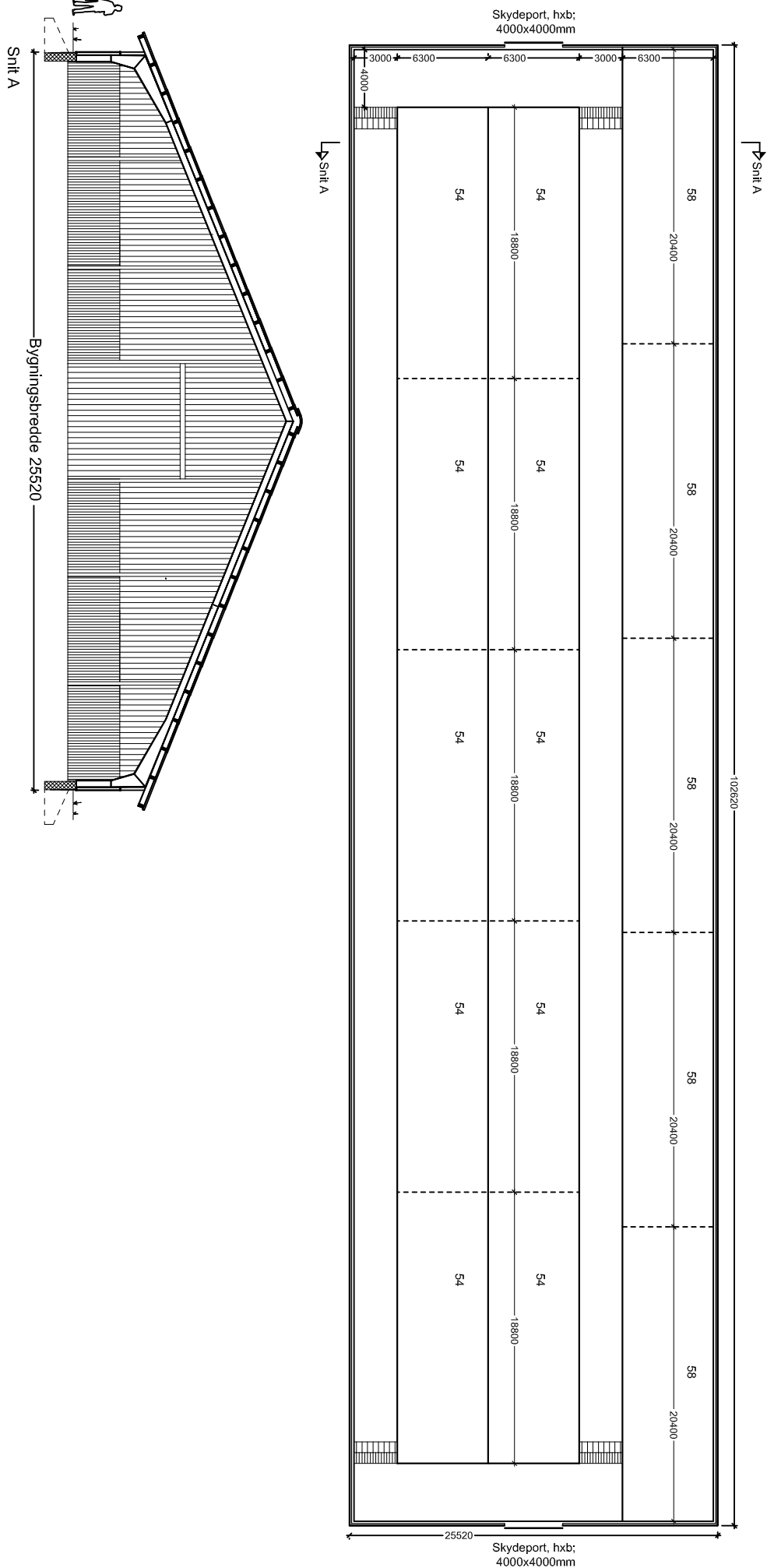
Fodring med ensilage.
Læmning i april.
1008 moderfår.
1,35 m² pr. moderfår.
35 cm ædeplads pr. moderfår.

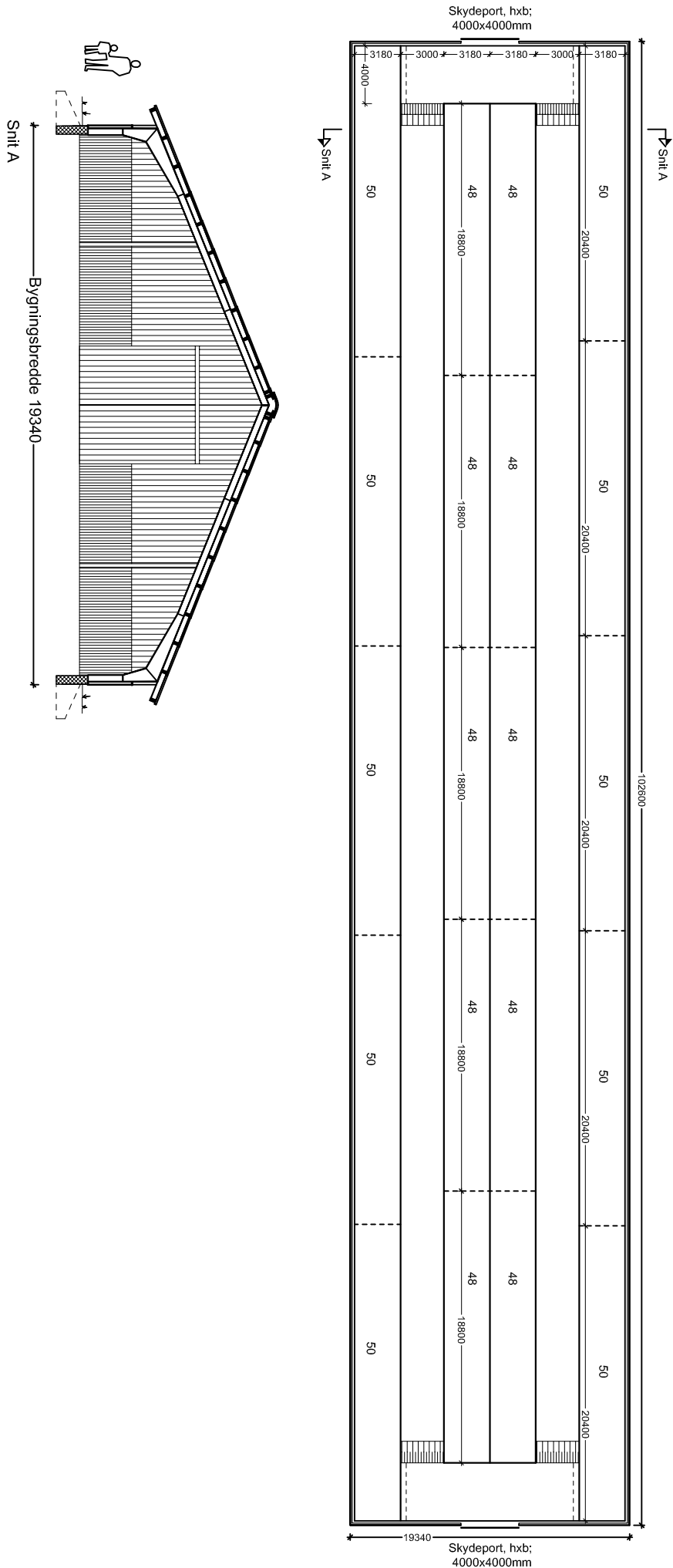
Fodring med stråfoder: Hø, frøgræshalm og/eller halm
 Læmning i januar-februar.
 730 moderfår.
 2,16 m² pr. moderfår.
 40 cm ædeplads pr. moderfår.

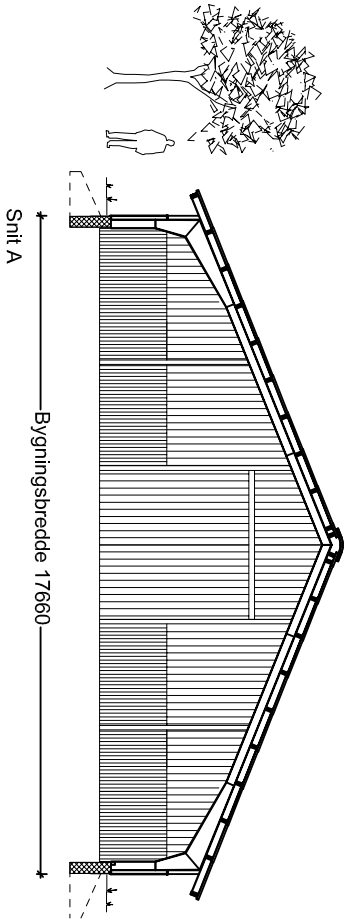
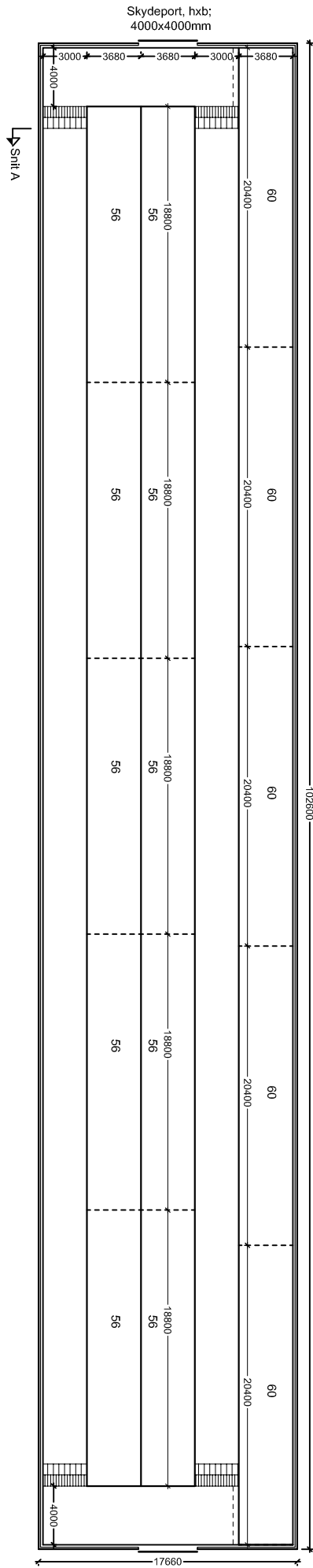
**Fodring med ensilage.
Læmning i januar-februar.
830 moderfår.
2,20 m² pr. moderfår.
35 cm ædeplads pr. moderfår.**

**Fodring med stråroder.
Læmning i april.
980 moderfår.
1,27 m² pr. moderfår.
41 cm ædeplads pr. moderfår.**

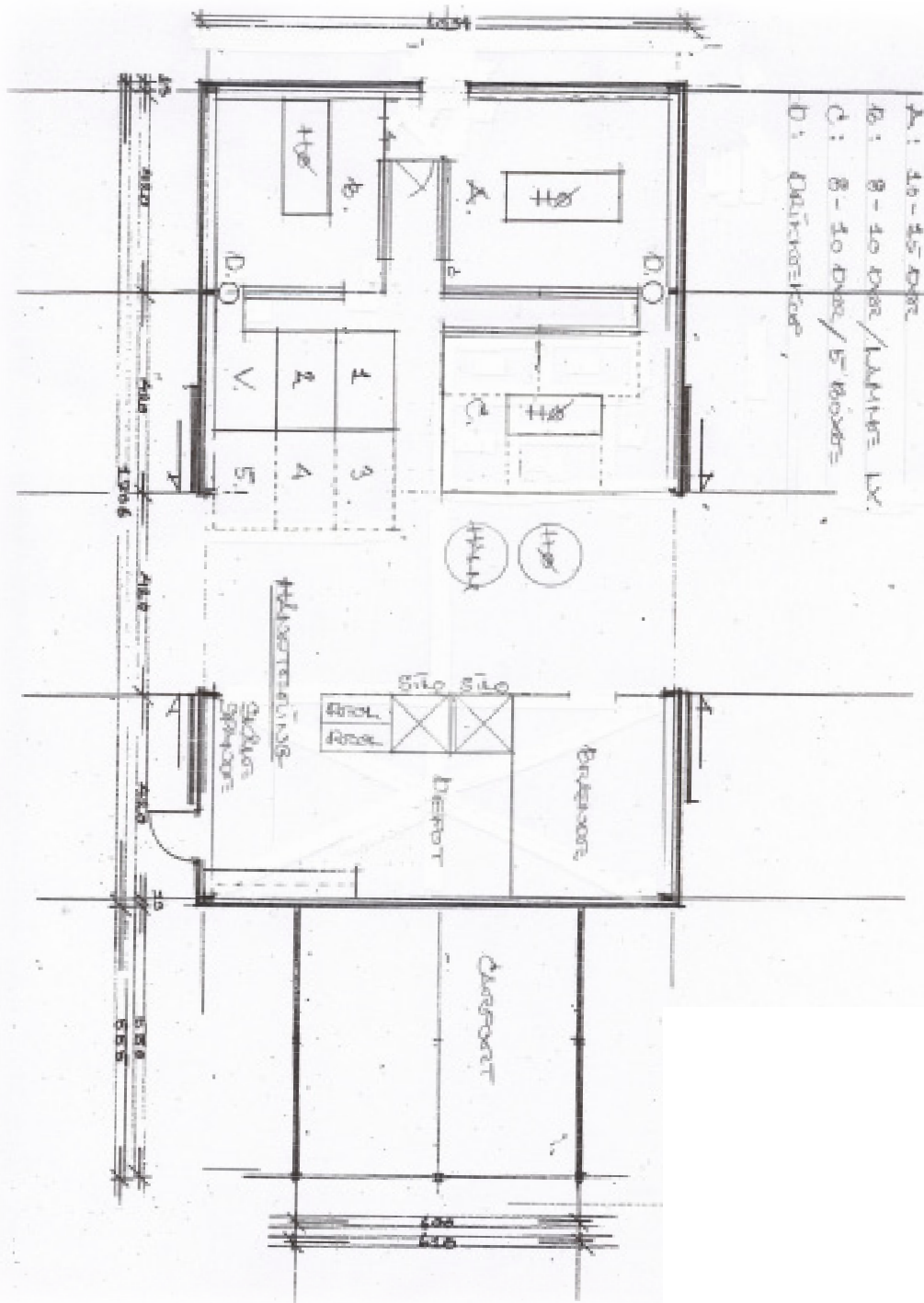

Fodring med ensilage.
Læmning i april.
880 moderfår.
1,28 m² pr. moderfår.
35 cm ædeplads pr. moderfår.

B **POST****PP** DANMARK

ID-nr. 47707

Skitse af fårestald af Klaus B. Lenskjold

Afsender:

Landsforeningen Dansk Fåreavl
Axelborg, 4. sal,
Vesterbrogade 4A,
1620 København V.

Returneres ved varig
adresseændring.